

سه‌رده می‌گولین - ۲

حەزەرەتی
نُه بوبه‌کر

په‌زای خوی لیبیت

پوچی ده‌میره‌ل

منتدی اقرأ المتقافی

www.iqra.ahlamontada.com

منتدى اقرأ الثقافي

www.iqra.ahlamontada.com

حه زره تی

نه بویه کر

رہزای خوی لیبت

سه‌رده‌می گولین -۲-

حه‌زره‌تی

نُه‌بویه‌کر

ره‌زای خوی لیبت

روچی ده‌میره‌ل

سه‌رده‌می گولین

۲

حه‌زرتی نه‌بویه‌کر

ره‌زای خوی لیبت

نووسینی: روحی ده‌میره‌ل

وه‌رگیرانی: ده‌سته‌ی وه‌رگیرانی ده‌زگای چاپ و په‌خشی کانی عیرفان

چاپی یه‌که‌م: مایس - ۲۰۱۴

له‌ به‌رپویه‌به‌رایه‌تی گشتی کتیبخانه گشتیه‌کان ژماره‌ی سپاردنی

۲۷۵) ی سالی (۲۰۱۴) ی پیدراوه

تیراژ: ۵۰۰۰

شونیی چاپ

Neşe
NEŞE MATBAACILIK

Neşe Matbaacılık - İstanbul - TURKEY

+90 212 886 83 30

www.nesematbaacilik.com

هم‌صوو مافیکی له‌به‌رگرتنه‌وه و بلاوکردنه‌وه‌ی پارێزراوه.

Copyright © Irfan Publishing 2014

ده‌زگای چاپ و په‌خشی کانی عیرفان

www.irfanpublishing.com

گوندی نینگلیزی خانووی ژماره ۹ / هه‌ولیر

+964 (0) 750 713 80 00

ناوه روک

١ | حه زره تی نه بوبه کر

٤ | بته کان

٨ | شوان

١١ | کاروان

ده‌ستبه‌جی
قبول کردن

۱۸

بانگه‌یشتی
خه‌لکی

۲۲

۲۸

پاستگو

ئه‌ی بیلال
سه‌ربه‌ستیت

۳۲

چاودئیری ۳۶

مۆلهتی کۆچ ۴۵

پئینیشاندەری
راستەقینە ۵۳

ئەسپە کەی
سوراقە ۵۶

مه دینه ٦٠

٦٣

مژدهی
به هه شت

پیشبرکیی
چاکه ٦٥

٦٨

برسیتی

۷۲ پارووی حه‌رام

۷۶

سه‌ردانی
نه‌خۆش

۷۹ ده‌مه‌قاله

۸۱

هه‌موو
که‌سیک
ده‌یچیژیت

۸۵

موچهی
مانگانه

۸۷ خاکی بوون

۹۰

سوپا

۹۴ قورئانی پیروژ

۹۷ پروژی بهیهك گه یشتنه وه

جه زهتی نه بویه کر

دوو سال به سهر پرووداوی فیلدا تیپه ری بوو. سالی (۵۷۳) ی زاینی بوو. ناووهوای مه ککه نه وهنده گهرم بوو، خه لکی له سیپه ره کانیشدا فینکیان نه ده بووه. بویه هندیکیان سهر و ملیان تهرده کرد و هندیکی تریشیان خویان باوه شین ده کرد.

رؤزیکیان پیاوئک وهک هه وره بروسکه و به شهرزیی به ناو بازار ی

مه ككهدا راي ده كرد و ده يوت:

- نه بو قوحافه مزگينيم بدهرئ! كورپنكي جوانكيهت بووه.

نه بو قوحافه به جورنك شله ژا نه يده زاني چي بكات. سه رتا شادييه ك دلئ گرتوه. به لام نه وه نده ي نه برد شادي جيئ بو دلتهنگي جيئيشت. چونكه نه بو قوحافه به دم وه لامدانه وي پيرؤزبايي هاوه لاني ده ور وبه ريه وه نم دو عايه ي له زار هاته ده ر: "هيوادارم نه ميشيان وهك نه وانه ي تر، نه مرئت."

به بيستني نم هه واله به خيزايي گه رايه وه ماله وه. كورپه ي نازداري له سه لمي خيزاني وه رگرت و به سؤزه وه له باوه شي گرت. پاشان كه شي شادي له ناو مالدا بلا وبووه وه.

پاش چهن د رؤژنيك سه لما خاتون كورپه ي نازداري پيچايه وه و هاو دم له گه ل هه ستيني ئالؤزي تيكه ل له خه م و خو شي له مال چو وده ر. به نياز بو جگه رگؤشه كه ي ببات بو كه عبه. كاتي ك له ده روازه كه وه رؤيشته ژووره وه، هه ر ئاو ريشي نه دايه وه به لاي نه و بتانه دا كه له و ناوه دا ريز كر ابون. راسته وخؤ روي كرده كه عبه. خاتو سه لما به هيوا شي مندا له كه ي به رز كرده وه و له قورلايي دلئ سو وتاويه وه ده ستى كرد به دو عا و پارانه وه، به فرميسكه كانيشي داواكاريه كه ي قوولتر ده كرده وه و ده يوت:

- نه ي په روه رداري كه عبه، هه موو كوره كانى پيشوومت بر دو وه ته وه بؤلاي خو ت. به نسيب نه بو هه چ كاميان به گه وره يي بينيم. لي ت ده پار يمه وه، نم كورپه يانم بو به ئلي ت. خودايه! ته من دريؤي بكه يت.

ئەو بوو لەو كاتەدا كە وىستى ھەستىت و بەرھو مال بگەرپىتەو،
دەنگىكى زۆر سەير و نامۆ داىچلەكاند. دەنگە كە دەيوت: "ئەي
بەندەي خوا! خەمت نەيىت، داواكەت وەرگىرا. كورەكەت دەژى.
دەشپىتە نزيكتىن ھاوئلى نىردراوى خوا."

خاتوو سەلما نەيدەزانى چى پرويداو. سەرسامانە سەيرىكى
دەوروبەرى خۆى كرد. بەلام كەس لەو ناو نەبوو. جا خۆ دەنگە كەش
دەنگى كەسىكى ئاسايى نەبوو. بۆيە دەستبەجى خۆى دا بە زەويدا
و لەتاو ئەو مژدەيە سوجدەي شوكرى برد. دواتر ھەستايەو و پىي
مالى گرتەبەر. لە دلى خۆشيدا برىارى دا كە ئەو پروداو لەلای
كەس نەدركىنىت. لە دواى ئەو رۆژو ھە منداڵەكەي وەك چاوى خۆى
دەپاراست. زۆر بەناگادارىيەو رۆلە نازىزەكەي گەورە كرد.

چ كات ئەبو قوحافە و سەلما تەماشاي عاتىقى كورپان
بكردايە، تنۆك تنۆك شادمانى دەچۆرايە دلپانەو و سوپاسى
خوایان دەكرد لەسەر مانەو ھى جگەرگۆشە كەيان لەژياندا.

عاتىقى بچكۆلە كە لە داھاتودا دەبوو بە ئەبوبەكر، كاتىك
گەيشتە ئەو تەمەنەي كە زمانى بېژىت و بتوانىت دەردى دلى خۆى
بدركىنىت، لە گەل ھاورپىكانيدا دەستى كرد بە يارى كردن و پراكەراك
لە كۆلانەكاندا. لەناو ھاورپىكانيدا كەسىكى زۆر خۆشەويست بوو.
تەنانەت دانىشتوانى گەرەكەكەيش بە ستايشەو ھە باسيان دەكرد.
خاوياربوون منداڵەكانيان وەك عاتىق رەوشت بەرز و ئاكار
سەنگىن پىت.

* * *

بتهكان

رۆژيكيان ئەبو قوحافە بەخىرايى ھاتەو مالىھو. شېزى بە
پوخسارىھو دياربوو. لە كۆرەكەى نزيك بووھو و بە دەنگيكي پر لە
سۆزەو وتى:

- دەى ئازيزەكەى بابە با برۆين بۆ سەردانى كەعبە. ئەمپۆ
خواوئندە گەورەكان دەھيننە دەرەو.

عاتيق بەقسەى باوكى كرد و لەسەرخۆ كەوتە خۆ نامادە كردن.
ئىنجا پىكەوھ رېتى كەعبەيان گرتەبەر. بەگەيشتيان، ئەبو قوحافە
پەيكەرە كۆنەكانى پيشاندا و وتى:

- بپوانە كورم، ئەمانە خواوئندەكانى ئيمەن! لە گشت
كاروبارەكانماندا يارمەتيمان دەدەن. كەمتەرخەمى ناكەين لە
بەگەورە زانينياندا و لەبەردەمياندا چۆك دادەدەين و دەيانپەرستين.
كورم ئيتەر كاتى ئەو ھاتوو تۆش خواوئندەكانمان بناسيت، ئەو
خواوئندەى دەيبينى ناوى ھوبەلە... ئەمەش عوززايە... ئەوھى دواوھ
لاتە... ئەوھى تەنپشتيشى مەناتە. باش بياناسە! ئەوانە گەورەترين
خواوئندەكانمان.

كاتىك ئەبو قوحافە ئەم شتانەي باس دە کرد، عاتىقى بچكۆلە سەرنجى دابوويه جيئە كى دىكە. چاوى بربووه ئەو پياوہى خەرىكى تاشىنى بەردەكان بوو. كابرأى بەردتاش سەرگەرمى داتاشىن و پەيكەرسازى ئەو بەردانە بوو كە لە بىباباندا دۆزىبوونىەو. پاش ماوويه كى كەم كە پەيكەرى بەردىنى خواوئندەكان تەواو دەبوو، خەلكىش دەهاتن و لەبەردەمىاندا چۆكىان دادەدا و دەپارانەو و داواى قبولبوونى نزاكانيان دە کرد.

بۆيە باوكى لىپرسى:

- كورم خۆ گووت لە قسەكانم بوو، وانىيە؟

عاتىق پرووى وەرگىرا و تەماشای ئەو بتانەي کرد كە باوكى ئامازەي بۆ کردبوون. شكّل و شىوەشيان هىچ جوان نەبوو. لە دەموچاوياندا سىمايەكى ترسناك بەدى دەكرا. سەرەپاى ئەو هەموو پىداگرىيەي باوكى، كەچى عاتىق لەبەردەم بتەكاندا نەچەمايەو و گرنكى پىنەدان.

ئەبو قوحافە كورەكەي لەوئى بەجى هىشت و گەرپايەو سەر كارەكەي. عاتىقىش ئەمەي بە هەل زانى بۆيە يەكسەر لە يەكىك لە بتەكان نزيك بوووە و پىي وت:

- زۆرم برسىيە. دەتوانىت خواردنم بەدەيتى؟

بتەكە نقى لىو نەهات. ئەمجارەيان وتى:

- كەوايە ئاوم بەدەرى!

بتەكە ئەمجارەش دەنگى لىو نەهات. ئەوجا عاتىق پرووى كرده

بتىكى تر و وتى:

- ئادەي تۆ ئەي بت، گەر لەتواناتدايە پۇشتەم بکە!

لەمىشيان ھىچ ۋەلامىكى ۋەرنە گرت. لە راستيدا ئەم بتانە
كە لە دار و بەرد دروستكرابون ھىچ جياوازيە كيان نەبوو لە گەل
بىگيانە كاندا. بى ھىچ جولە و بزاوتىك ھەروا بوخۇيان ۋەستابون.
عاتىقى بچكۆلە ئەمجارەيان بەردىكى ھەلگرت و چوۋە بەردەم
بتىكيان كە مېش و مەگەز لە روخسارى ئالابوو، پىي وت:

- ئىستا ئەم بەردەت تى دەگرم، ئەگەر ھەر بەراستى خويات،
ئەوا پارىزگارى لەخۆت بکە!

ئەۋبەبو بەتووندى بەردەكەي دا بەسەرۋچاۋى بتەكەدا. ئەواندى
چاۋيان بەم دىمەنە كەوت، بى يەك و دوو ھەۋالەكەيان گەياندە
باۋكى. ئەبو قوحافە بە ھەلەداۋان خۆي گەياندە شوئنى رووداۋەكە.
زۆر سەرى سوورما لەو رەفتارەي كە كۆرەكەي بەرامبەر بە
بتەكان نواندبوۋى. بۆيە قۆلى گرت و خىزا برديەۋە مالمەۋە.
لەمالەۋە رووداۋەكانى بۆ سەلمى خىزانى گىپرايەۋە. بە
دوودلىيەكەۋە وتى:

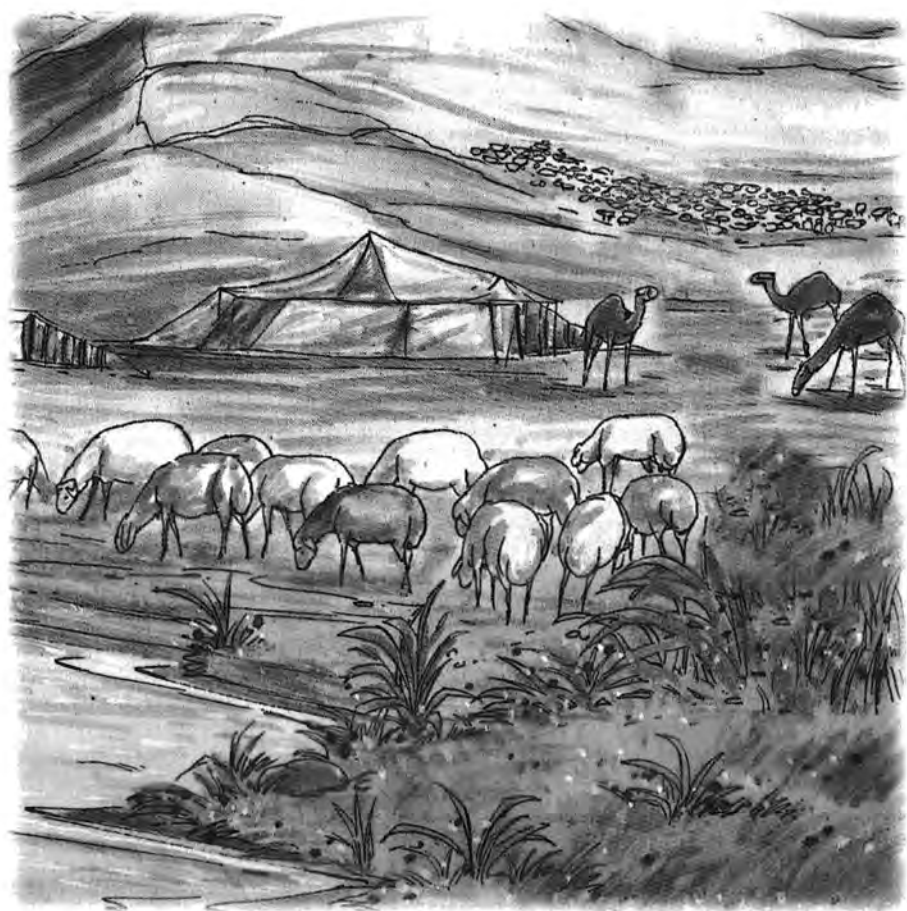
- ئافرەت دەترسم ئەم مندالە خواۋەندەكانمان نەپەرستىت!

خاتو سەلما بە بىستنى قسەي ھاۋسەرەكەي ئەو دەنگەي
بىرکەۋتەۋە كە پىش چەند سالىك لە كەعبە گوئى لى ببوو. بۆيە
دەستى ھىنا بەسەرى كۆرەكەيدا و پشتگىرى لىكرد:

- پياۋكە ۋاز لەو مندالە بەينە. چۆنى پىن خۇشە با ۋا بكات.

ئەوھى لەسەر تۆيە نامۆژگارى كردنيه تي، ئيتىر خۆى سەربەستە
لەوھى چ پييه ك ھەلدەبژيړت. تەكا دەكەم زۆر لە كورپەكەم مەكە
و ھەراسانى مەكە.

* * *

شوان

دایکی وتی:

- کورم، عاتیق! وهره نهم گوشتانه به سدر دراوسیکاندا دابهش
بکه و سهلامی منیشیان پی بگه یه نه.

عاتىقى بىچكۆلە سىنىيەكەي ھەلگرت و بۆماوئەك تەماشاشى
پرووخسارى داىكى كرد. كاتىك داىكى پوانىنى پىر سۆزى كورپەكەيى
بىنى، بەسەرى ناماژەي بۇ دەرگاگە كرد و وتى:

- نازىزەكەم خۆت خەرىك مەكە و چى زووترە پىرۆ دابەشىان
بىكە و وەرەو. دوايىش بىچۆ ئاژلەكان بلەوەرپئە. پىش ئەوئەي زۆر
گەرم بىكات بىكەوەرە پى.

عاتىق بەپراگردن چوو دەرەو. گۆشتەكەي بەسەر دراوسىكانياندا
دابەش كرد. ھاوسىكانىش لەبەرامبەر ئەم چاكەيەدا سوپاسگوزارى
خۆيان دەرپى.

دراوسىكان خۆشچالى خۆيان نىشاندا و بە عاتىقيان وت:

- سوپاسى داىكت دەكەين! بەپراستى لەخۆرا پىي نالىن
داىكى چاكە! چونكە ھەركەسىك لە كىشەدا بى، بەدلىنبايەو
نوممولخەيرىش لەوئەيە و ھاوكارى دەكات. لەبەر چاكى و
چاكەخوازى "خاتوو سەلما" دانىشتوانى گەرەك ناويان لىتابوو
"نوممولخەير" واتە "داىكى چاكە".

كاتىك عاتىقى لە دلان خۆشەويست ھەموو گۆشتەكەي
دابەشكرد و بە سىنىيە بەتالەكەو گەپرايەو مالىەو، بىنى وا باوكى
چاوپى دەكات. چونكە لەسەر پى بوو تاوەكو بۇ بازىرگانى بىچىت
بۇ يەمەن. لە دوا ساتەكانى خۆكۆ كوردنەوئەيدا بانگى لە كورپەكەي
كرد:

- دەي كورم، مىنگەلەكە لە گەرەكە بەئىنە دەرەو، بىانبە لە

مىرگدا بيانلەۋەپرىنە و ئاويان بده. بەلام ئاگاداربه زۆر لەبەر
گەرمادا نەمىننەۋە، نەۋەك خۆر بيانبات. زۆرىش مەيان گەپرىنە،
با ماندوو نەبن.

رۆژانە عاتىقى بچكۆلە مىگەلەكەى پىش خۇى دەدا و دەبىردن
لە دەرەۋەى مەككە دەيلەۋەپراندىن. كاتى نيوەپرۆش دەچونە بەر سىبەر
و دەحەسانەۋە.

ئەم ژيانە ئاسايىيە بۆ سالانىكى زۆر بەردەوام بوو. تا ئەۋەبوو
عاتىقى بچكۆلە بوو بە ھەرزەكار و ناۋىشى بوو بە ئەبويەكر.

※ ※ ※

کاروان

لای هممووان زانراوه که بژیوی خه لکی مه ککه له سهر بازار گانی
کردن بوو. کاروانیان رینکده خست و به مه بهستی کرین و فروشتنی
شمه ک و که لویهل ده چوون بو ناچه کانی ده و روبه ریان و مامه لهی
بازر گانیان له گه ل ده کردن.

ئىتر ھەزرەتى ئەبۇبەكرىش گەيشتىبۇو تەمەنىك كە بتوانىت لەم كاروانانەدا بەشدارى بىكات. كەلۈپەلىكى زۆر و زەبەندەى دەكپى و لەگەرپانەوھەشدا بە ماوئىيە كى كەم ھەمووى دەفرۇشتەوھ. كارەكانى زۆر بەباشى بەرپۆدەھچوو چونكە جىيى متمانى خەلكى بوو.

لەيەك لەو رۆژە گەرمانەى ھاوئندا كە خۆر لەناو جەرگەى ئاسمانداپە و لەسەرى مرقۇقەكان جيا نايىتەوھ، كاروانىكى درىژ لە مەككەوھ بەرەو باوھشى گەرمى بىبابانى وشك و بىرنگ كەوتە رى. كەش و ھەوا ھىندە گەرم بوو خەرىك بوو دەبىرژاندىن.

پاش ماوئىيەك كاروانەكە لە شوئىنىكدا مۆلى دا. دەستوبرد سايەكانىان ھەلدا و بە ھەلەداوان خۆيان لە تىنى بەتىنى خۆرەكە شاردەوھ.

يەككە لە ناوياندا وتى:

- دەى خىرابكەن! با خواوئندەكانمان دەربھىنىن و بىكەوئىنە پارانەوھ

لىيان!

لەولاترىشەوھ پىاويك كە ژىرى لە روخسارىدا دەخوئىراپەوھ تەماشاي ئەو دىمەنە نامۆيەى دەكرد. ئەو پىاوە لاوازە بالا ناوئندە دەموچاوسى و رپىش پەشە، ھەزرەتى ئەبۇبەكر بوو. ئەوان سەرقالى قسەكردن بوون و ئەمىش بۆى دەروانىن. زۆرى نەخايەند چەند بىتەكىيان دەرھىنا كە لە ھەلوا دروستيان كىرەبوون و لەبەردەمىياندا كەوتتە سەرچۆك و دەستيان كىرە بە كىرۈزانەوھ لىيان. تۆ وەرە بىروانە داواى گىرابوونى نزاكانىيان لەم بوونەوەرە بى

گیانانە دەکرد که بە دەستی خۆیان دروستیان کردبوون. هەندیکیان داوای قازانجی زۆریان دەکرد، هەندیکى تریان بۆ ئەوە دەپارێنەوه نەخۆشیه کهیان چاک بێتەوه. بگره هى وایان تێدابوو، داوای دەکرد لە ئاسمانەوه پارە ببارت.

بەتەمەنتترین کەس لەنیواندا وەک ئەوەی بیهوێت سەرنجی ئامادەبووان بەلای خۆیدا رابکێشێت، کۆکهیهکی کرد، پاشان وتی:

- بۆ ئەمەڕۆ ئەمەندە پەرستش بەسە، ئیستا کاتی خواردن و خواردنەوهیه!

نیدی نۆری گالته و گەپ و رابواردن بوو. راستەوخۆ کەوتنەخۆیان و بەلاماری ئەو بتانەیان دا که لە گەرمادا توابونەوه. بته خواوەندەکان که لە حەلوا و شیرینی دروستکراوون بە دەم قاقاوه پارچه پارچه کران و قوت دران. ئەو پەیکەرە بێ گیانانەى کهوا کەمیک پێش ئیستا لەبەردەمیاندا چۆکیان دادابوو و لینی دەپارێنەوه، وا ئیستا کەوتبوونە ژێر سۆزی ددانیانەوه. کاروانچییەکان بە دەم خواردنەوه سەرگەرمی گالته و گەپ و گێژانەوهی نوکتە بوون.

- ئەم خواوەندەیان دوینی ئیوارە هاوسەرەکم بۆی دروست کردم. چۆنە بەلاتانەوه؟

کاروانچییە پیرەکه بە دەم بادانی سمیلێهه هاته گۆ:

- ئەوه چ قسەیه که گیانە، خەریکه پەنجەى خۆمى پێوه دەخۆم!
هاهاها! بەلام بۆ جاری داهااتوو، با کەمیک شەکرى زیاتر بێ.

یە کێک لە کاروانچییه کان که شهرا به کهی ناو ده می ده تکایه
ناو بهرۆکی، بانگی له ههزرتی نه بو به کر کرد و وتی:

- هێی، کورده کهی نه بو قوحافه! له هه لواکت نه خوارد. باشه
وتمان خواوهنده کانمان ناپه رستیت، به لام بوچی مهی ناخۆیته وه؟ ده
وره هه ههچ نه بی قومیکمان له گه لدا بخوره وه.

ههزرتی نه بو به کر به جوړنک ته ماشای بادهی کابرای کرد، دیار
بوو که بیژی لی ده کاته وه. پێک له و کاته دا که نه بو به کر ده یوست
وه لام بداته وه، یه کێکی تریان به دهم قوتدانی شهرا به که یه وه وتی:

- ده لێی نه بو به کر نانسیت؟ نه وه ههروهک چون خواوهنده کانمان
ناپه رستیت، به ههچ شیوه یه کیش دهم بو شهرا ب نابات. به درێژی
ژیانی کهس نه یدیوه شهرا بی خوارد بیته وه.

یه کێکی تریان به دهم سړینی ده میه وه خۆی خسته ناو باسه که وه:
- وه لالا نافرین! تا نه م ته مه نه بو جارێکیش بیته نه یخوارد وه ته وه.
یه کێکه له و چوار پینج که سه ی که له و مه که که گه وه و گرانه دا
تامی مه شرو بیان نه کرد وه. هاوړی نزیکه که شی، مه به ستم له
موحه مه ده تا نیستا نه ویش ده می بو مهی نه برد وه.

له به رام بهر هه موو نه مانه دا ههزرتی نه بو به کر بیته نگی
هه لبارد. چونکه زوو زوو به سه رهاتی له م شیوه یه به سه رهات.
نیتر نه ویش له لایه ن خۆیه وه به خه م بار یه وه ده یروانییه حالی
په ریشانی نه و خه لکه. راسته ههزرتی نه بو به کر له سه رده می

نە فامیدا دەژیا، بەلام ھەرگیز ژیانیکى نە فامانە نەژیاوھ و دوور بوو لەھەموو رۆالەتەکانى بت پەرستى و نە فامى .

داوى تەواوبوونى خواردن و ماوھى پشوو، کاروانەكە دووبارە دەستى كردهوھ بە رۆيشتن. لای ئىوارە جارنىكى تر مۆليان داھوھ. ئەوھبوو لەو شەوھدا ھەزرەتى ئەبوھكر خەوئىكى بينى .

لە خەونەكەيدا مانگ ھاتبووھ ئامىزى . لەو كاتەدا كە وىستىبوى لە باوھشى بگرت بە خەبەر ھاتبوو .

كە رۆژ بووھوھ، خەونەكەى بۆ ھاوړىكانى گىړايەوھ . بەلام كەسيان نەياندەزانى لىكدانەوھى خەونەكە چىيە . تا لە كوٹاييدا ناونىشانى راھىبىكان بۆ ھەلدا . ئەو راھىبە خەلكى يەمەن بوو، ناوى "يەمىلكا" بوو . كەسىكى دانا و زانا بوو .

لە گەل گەيشتىدا بە يەمەن، دەستبەجى راھىبەكەى دۆزىيەوھ . كە خەونەكەى بۆ گىړايەوھ، داواى لىكرد بۆ لىكداتەوھ، راھىبەكەش وتى :

- خەلكى كوئىت؟

- مەككە .

- چ كارەى؟

- بازرگانم .

ئەم وەلامانە بزەيان خستە سەر لىوى راھىبەكە . پاش ئەوھى بەوردى چاوى خشاندا بە گەنجە خوئنگەرمەكەى بەردەمىدا ،

ئىنجا خۆى كۆكردەۋە و بەدەنگىكى پىر ئومىدەۋە كەۋتە قسە:

- ئەۋ خەۋنەى تۆ دىۋتە، مژدە گەلىكى گەۋردى تىدايە.

حەزرەتى ئەبۇبەكر بەتاسەۋە گۆپى بۇ شل كىردىۋو. راھىبەكە بەردەۋام بوۋ لە وتە كانى:

- ئەۋ مانگەى كەۋا لە ئاسمانەۋە دابەزى، ئامارزىيە بۇ دوايىن پىغەمبەر. بەم نىزىكانە دەردەكەۋىت. تۆش دەبىت بە نىزىكتىن ھاۋەل و يارمەتىدەرى.

وتە كانى راھىب كارىگەرىيە كى بىخ وئىنەيان لەسەر حەزرەتى ئەبۇبەكر جىھىشت. جا خۆ لەۋ كاتەدا دەنگوباسى ھاتنى دوايىن پىغەمبەر بىۋە باس و خواسى ھەموو كۆپ و دانىشتنە كان. تەۋرات و نىنجىلىش چەندىن مژدەيان تىداۋو لەۋبارەيەۋە. بەلام ئەبۇبەكر ھەرگىز چاۋەپى ئەۋەى نەدەكرد خۆى بىتتە نىزىكتىن دۆست و ھاۋەلى ئەۋ پىغەمبەرە.

ئىنجا يەمىلكاى راھىب وتى:

- لە بەرامبەر ئەم مژدەيەدا، منىش داۋاكارىيەكم لىت ھەيە. كاتىك پىي گەيشىتت؛ ھەۋالم بۇ بىئىرە ئەگەر زىندو بووم. ئەۋا دىمە خزمەتى و بە دیدارى شاد دەبم. خۆ ئەگەر لە ژياندا نەمابووم، ئەۋا سەلامى منى پىچ بگەيەنە. بە شاھىد بە كەۋا من لە ئىستاۋە باۋەر بە ھەموو ئەۋ شتانه دەھىنم كە ئەۋ دەھىنەت.

ئىتر ئەۋەبوو حەزرەتى ئەبۇبەكر مائىئاۋابى لە يەمىلكاى

پراهیب کرد و به‌دهم بیرکردنه‌وه و تیپ‌امان له وته‌کانی پراهیبه‌که‌وه
گه‌پرایه‌وه بو مه‌ککه. له پاش شهو پروداوه‌شه‌وه گرنگی زیاتری ده‌دا
بهو شتانه‌ی که له ده‌وروبه‌ریدا روویان ده‌دا.

* * *

دەستبەجى قىبولىڭنى قىلىش

ئەو رۇزۇ ھەزرىتى ئەبۇبەكر لى مالىھۇە بۇو. چاۋى بىرىبۇو دىۋارەكە و خەيالى رۇشىتتۇو. ھەر بىرى لىو مۇدەيە دەكردەۋە كە بەسەر زارى خەلكىيەۋە بۇو. زانا مەسىھى و جوۋەكانىش دىيانوت كە بەو نىكانە پىغەمبەرىڭ دىت. ئاخىر ئەبۇبەكر خۇشى كەسىكى زانا بۇو. لىو كىتابانەدا كە خۇندبۇونىيەۋە چەندىن مۇدەى ھاۋشىۋەى وتەى زاناكانى تىدابۇو.

لەناكاۋ ھەستايە سەرىپى و لەمال چوۋە دەر. بەنىياز بۇو بەرەو لاي ھەزرىتى موھەممەدى ھاۋرىپى بىرات كە بە "الامىن" ناسرابۇو. ھۆكارى چوۋنە لاي ھاۋرىپى گىيانى بەگىيانىيەكەشى كىردنەۋى باسوخواسى ئەو بابەتە بۇو كە ببۇو خۇلىيى سەرى. بەدەم رىڭگاۋە ھەر بىرى لىو شتانه دەكردەۋە كە بىستىبۇونى.

كەمبەك وردبووۋە بىنى وا لە دوورۋە كەسك بەرەو پرووى دېت. ھەر كە ناسىيەۋە يەكسەر پوخسارى گەشايەۋە و خۆشى بالى بەسەردا كىشا. دەى خۆ ئەمە خۆى بوو. موخمەدى كورى عەبدوللا! دۆست و ھاۋرپى نازىز و ھاۋرپى مندالى. ئەمە ئەو كەسە خۆشەۋىست و سەرپاستە بوو كە ئەگەر پىكەۋە بوونايە دەردەلى خۆى لا دەكرد...

ئەۋەندەى پىچ نەچۋو بەيەكگەيشتن و بە نىگاي پر لە خۆشەۋىستى و برايەتییەۋە دەيانرۋانىيە يەكترى.

پىغەمبەرى نازىزمان ﷺ پرسى:

- ئۇغر بىت، ئەۋد بەرەو كوى دەرۋىت؟

- راستىيەكەى ھەر بۇلاى تۆ دەھاتم. چەند شتىك ھەبوو دەمۋىست بۆتى باس بكمم. باشە ئەى تۆ بۇ كوى دەرۋىشتىت؟

ئەبۋبەكرى زانا ھەر زوو دركى بەۋە كرد كە محمەدى ھاۋرپى دەيەۋىت شتگەلىكى گرنكى بۇ باس بكات. ھەرۋەك ئەۋەش بوو كە چاۋەرۋانى دەكرد. راستىبىزىنى مرقۇفايەتى بەھىمنى لىۋەكانى بزواند:

- من نىردراو و پىغەمبەرى خوام. خۋاى گەۋرە راپسپاردوم بەۋەى فەرمانەكانى بە خەلكى رابگەيەنم. ھەرۋەھا تۆش بانگەيشت دەكەم بۇلاى خۋاى گەۋرە. سۆئند بە خۋا، ئەم بانگەۋازەى من حەق و راستىيە.

حەزرتى ئەبۋبەكر بەسەرجمى ھەستەكانىيەۋە گوىى بۇ

هاورپى خۇشەويستەكەي گرتبوو. ئاي ئەم وتانە چەندە شىرىن و جوان بوون! لە كۆتاييدا ئەو مەرۋقەي ھەموو جىھان چاوەرپى بوو و مژدەي ھاتنىيان دەدا، دەرکەوت.

- ئەي ئەبويەكر! بانگت دەكەم بۇ بەندايەتى كردنى خوای گەورە. بانگت دەكەم بۇ ئەوئى ھاوئى و ھاوبەشى بۇ بىريار نەدەيت و جگە لەو، ھىچ شتىكى تر نەپەستيت. ھەرۋەھا بانگت دەكەم تا لە سەرخستن و چەسپاندى پەيامى پەرورەدگاردا ھاوکار و يارمەتيدەرم بيت!

ھەزرەتى ئەبويەكر پرسى:

- بەلگەت چىيە بۇ ئەمە؟

پىغەمبەرى ئازىزمان ﷺ فەرمووى:

- ئەو زانا پىرەي كە لە يەمەن بينيت.

پاشان لەگەل زاناكەدا چىيان باسكردبوو ھەمووى بۇ ھەزرەتى

ئەبويەكر گىژاپەوہ.

ھەزرەتى ئەبويەكر بە چاوى پر خۇشەويستىيەوہ دەپرۋانىيە پرۋخسارى نوورانىي پىغەمبەرى خوا. دەتوت چەندىن سائلە لە چاوەرۋانى ئەم ساتەدايە. لەو كاتەدا كە ترپەكانى دلى بەم مژدە خۇشەوہ لەو پەرى خىزاييدا لىيان دەدا، دەستى درىژ كرد و دەستى شانازى مەرۋقايەتى گرت. ئا لەوكاتەدا و بە دەنگىكى پر جۇشەوہ كە ھەلقولوى ناخى تىنوى بوو بە شەرىبەتاوى ئىمان، چەند وتەيەكى لە زار ھاتە دەر كە دەتوت نەخشى سەر بەردن:

- وا من شایه تی ددهم که هیچ په‌ستراویک نییه جگه له "الله"،
موحه مه‌دیش به‌نده و نیردراوی نه‌وه.

دلی ناسکی نه‌بوه‌کر به‌وینه‌ی بالنده خه‌ریک بوو بالی ده‌گرت.
نه‌مه‌ش تامی نه‌و دلخوشییه بوو که له‌وه‌ودوا به‌یه‌کینک له
یه‌که‌مین باوه‌رداران‌ی سه‌ر زه‌وی هه‌ژمار ده‌کرا.

* * *

بانگه‌یشتی خه‌لکی

موسولمانان، وه‌ک نه‌وه‌ی برپاریان له‌سه‌ر دابوو، له‌مالی
نه‌رقه‌م کۆبوو بوونه‌وه. نه‌و کاته هه‌یشتا ژماره‌یان سی و هه‌شت که‌س
بوو. هه‌موو هاوه‌لان به‌گه‌ستی و له‌پیش هه‌مووشیانوه‌وه حه‌زه‌رتی

ئەبوبەكر (پرهزای خوای لیبیت)، چاویان لەسەر پێغەمبەرمان ﷺ
 نەدەتروکاند و چاوەروانی بیستنی گەفتە گەوهر ئاساكانی بوون.
 هەمووان زۆر دلخۆش بوون. چونکە رینگای راستیان دۆزیبووه و
 بریاریان دابوو کە چیدی توخنی تاوان خراپەکاری نەکەونەوه.
 لەوکاتەدا ژمارەى موسولمانان بە پەنجەى دەست دژمیرا
 و ژيانى مرۆفایەتیش لە تاوان و خراپەکاریدا گەشتبووه لوتکە.
 دەبوایە بەهەر نرخیک بیت ئەم راستییە ئەلماس ئاسایانەیان
 بگەیانداوەتە دەست سەرجهمی مرۆفایەتی. حەزرتی ئەبوبەكر،
 تەماشایەکی پێغەمبەری نازدارمانی کرد کە هەمیشە دەم بە بزە
 بوو و وتی:

- ئەى پێغەمبەرى خوا، با هەموو پێکەوه پرۆینە دەرەوه و باسی
 ئیسلام بۆ ئەو خەلکە بکەین. بۆ ئەوەى ئەوانیش تامی دلخۆشی
 ئیمان بچەژن.

پێغەمبەرى سەرورمان ﷺ بە نیکاکانی کە پرپوون لە
 خۆشەویستی، رووی کردە حەزرتی ئەبوبەكر و فرمووی:
 - هیشتا ژمارەمان کەمە.

حەزرتی ئەبوبەكر (پرهزای خوای لیبیت) لەسەر ئەمە پێداگری
 کرد. هەرچی پێغەمبەرى خواش بوو ﷺ پێداگری هاوێلانە
 نەدایە دواوه. هەر بۆیە هەموو پێکەوه بەرەو کەعبەى پیروژ ملی
 رینگەیان گرتە بەر. کاتیک گەیشتنە شوێنی مەبەست، هەر کەسەو
 چوو لەنیو خزم و کەسوکاری خۆیدا دانیشت و پاشان دەستیان کرد بە
 باس کردنی ئەو راستییە مرواری ئاسایانەى کە ئادەمیزادیان بەرەو

ئارامى و ئاسوودەيى دەبرد.

ھەر لەوئىدا ھەزرەتى ئەبوبەكر وتارتكى بۇ ئەو خەلگە بت پەرستە دا و بانگەيشتى كردن بۇ لاي ناسىنى خوا و پىغەمبەرەكەى. سەرورەيشمان ﷺ بۇخۆى لە سووچىنكدا دانىشت بوو و تەماشای ئەوى دەکرد.

ھەموو ئەو خەلگە بتپەرستەى لەو كاتەدا لەوى بوون، پروانىنە پر خەشم و قىنەكانى خۆيان برپىبوو ھەزرەتى ئەبوبەكر. بۆيە لە دلئى خۆياندا دەيان وت: "دە بەسە ئىتر نەبرايەو!" ئىتر بەرە بەرە ورتە ورتەكە بوو بە ژاوەژاو و ھەبوو دەيووت:

- تۆ تەماشای ئەمانە! وا ديارە لەبىريان چووەتە كە خەلگى تەنھا لەبەر خاترى ئەم خواوئەندانە ھاتوون بۇ مەككە. نەگەر بىت و ئىمە لە خواوئەندانە كانمان پاشگەز بىينەو و پشتيان تىج بكەين، ئەوا بىنگومان ھۆزەكانى دەوروبەريشمان دەست بەردارىان دەبن. دەى خۆ ئاشكرايە ئەو كاتەش مەككە پىنگەى بازرگانىى خۆى لەدەست دەدات و ئىمەش دەسخەرۆ دەبين و بىج ئىش و بىج كار، برسى دەكەوين!

بۆيە پاش كەمىك ھەموو دلە پر لە رق و قىنەكان بەجارتك ھەستانە سەر پى و بەرەو موسولمانەكان ھىرشيان برد و وتيان:

- كەوايە بۇ وەستاوين؟ ئەو كىيە قسە دەكات، بىدەنگى بكەن. ئەبوچەھل تىنى دايە بەرخۆى پەلامارى سەرورەمان بدات بەلام ھاوئەلان بواريان بەمە نەدا و ھەر لەوئىدا مەردانە گيانى خۆيان كرده

قەلغانى پېغەمبەرى خۇا ﷺ. ئەۋەبوو يېباۋەپران بەدار و بەرد و شەق
و زلە و چەندىن سو كايەتى تر، بەربوونە گيانی موسولمانان. ھەتا
ھېزبان تېدا بوو لە ھاۋەلانېاندا. بەتايبەت، يەكېك لە يېباۋەپرەكان
كە ناۋى عوتبە بوو، تۆزقائېك چىيە ھەستى مرۇقايەتى تېدا
نەما بوو. رېك دەتوت درپەندەيە كى برسىيە و تەنھا بەدار لېدان دلې
ئاو ناخواتەۋە، بۆيە بەپېلاۋە نووك ئاسنىنەكانى كەوتە دەموچاۋى
حەزرەتى ئەبۇبەكر.

حەزرەتى ئەبۇبەكر ھەموو دەموچاۋى ئاوسا بوو. عوتبە ھەر
بەمەندە ۋازى نەھىئا، ئەمجارەيان بەھەردوو پېكانى چوۋە سەر
سكى حەزرەتى ئەبۇبەكر و لەسەرى ھەلدەپەرى، بۆيە حەزرەتى
ئەبۇبەكر بەرگەى ئەمەى نەگرت و بوورايەۋە.

يەكېك لەۋانەى كە بە چاۋى ئەبلەقەۋە تەماشاي ئەم دېمەنانەى
دەكرد، ھاۋارى لېج بەرز بوۋەۋە وتى:

- تەماشاشا، ۋابزانم مرد!

- ھىي سەيركەن، كورانى تەيم ھاتن!

چەند پياۋئېك ۋەك ھەۋرە بروسكە گەيشتنە ناۋ يېباۋەپران و
دەستبەجې بلاۋەيان پېچ كردن. ئەمانە سەر بە ھۆزى بەنو تەيم
بوون. حەزرەتى ئەبۇبەكرىش سەر بەم ھۆزە بوو. بەلېج، خزمەكانى
حەزرەتى ئەبۇبەكر ھاتبوون تا لە چىنگى ئەم يېباۋەپرە درپندە و
يېبەزەييانە رېزگارى بكەن. ھەرچەندە ھېشتا موسولمان نەبوۋبوون،
بەلام ھەرچۇئېك بېت ئەبۇبەكر خزميان بوو. بۆيە تەنھا بە
مەبەستى رېزگار كوردنى ھاتبوون. ئىتر ھەر بە گەيشتىيان حەزرەتى

ئەبۇبەكرىيان لەژىر دەستى عوتبە دەرھىنا. يەككە لە ناوياندا وتى:

- بوراوتەو، دەبىت بىج ئەوئى بىجولئىنن ھەلى بگرىن. خىرا بەتانىەك بەئىن!

زۆرى نەخاياند بەتانىەكيان ھىنا، ھەزرەتى ئەبۇبەكرىش بۆخۆى بەبىھۆشى تەختى زەببەكە ببوو. ئەوانىش خىستىانە ناو بەتانىەكەو و بردىانەو بۆ مالمەو. ھەموويان بىگومان بوون لەوئى كە زۆرنابات دەمرىت. ئەمانىش ئەمجارە بە تورەببەو گەرئانەو بۆ كەعبە و ھەرپەشەيان لە دەست درىژى كاران كرد و وتيان:

- سوتىد بىج ئەگەر ئەبۇبەكر بمرىت، ئەوا عوتبە بە زىندووئى لە دەستمان دەرناچىت.

بىج باوهران ھەزرەتى ئەبۇبەكرىان خىستبوو گىانەلا. ئەو خىزانەشى كە ھاتبوون بەدەمبەو و لەلاى بوون، بە ناومىدببەو چاوەروانى ھەوالى مەرگى بوون. ھەزرەتى ئەبۇبەكر ھىندە ھالى پەرىشان بوو، كە نەك قسەكردن، بگرە نەيدەتوانى لىوئەكانىشى بچولئىت. بەلام خۆشەختانە دوئى ماوئەكى زۆر چاوەكانى كردەو. پاش ئەوئى چاويكى گىرا بەوانەى لە دەوربەرىدا بوون، بە مەراقەو پەرسى:

- پىغەمبەرى خوا چۆنە؟

گشت ئەو كەسانەى لەخۆشى ھۆشەتەوئى ھەزرەتى ئەبۇبەكر دىلخۆش ببوون، روويان گۆرا. دەموچاويان دابەبەكدا و دەستيان كرد بە لۆمەكردنى ھەزرەتى ئەبۇبەكر:

- تۆ بە بۆنەى ئەوۋە وات لى بەسەرھات. كەچى ھىشتا ھەر
بىر لە خۆت ناكەيتەۋە و خەمى ئەوتە.

خزمىكى ترى وتى:

- بەراستى حديفە وا لە خۆت دەكەيت! ھەر لە خوتو خۆرايى
خۆت خستە مەترسىيەۋە. خۆ خەرىك بوو بتكوژن. بەلام پىتا ديارە
كە ھىشتا دەرس ت وەرنە گرتوۋە.

ھەزرەتى ئەبۇبەكر ھىچ گوتى بەم قسانە نەدا. بەلكو بەردەوام
لە ھالى پىغەمبەرى خۋاى دەپرسى. چونكە پىش ئەۋەى بىورىتتەۋە
بىنىبوى كە سوكاىەتى پىكراۋو.

بۆيە دووبارە پرسىيەۋە:

- ئايا پىغەمبەرى خۋا ﷺ زىندوۋە؟ چى بەسەر ھاتوۋە؟

ئە ھاورپى ئازىزە، پىغەمبەرى خۋاى لە گىيانى خۆى بەلاۋە
گرنگتر بوو. بۆ يە نامادە بوو لە پىناۋ سەلامەتى ئەو دا ھەزاران
ئەبۇبەكر بىكاتە قوربانى.

* * *

راستگۆ

لهو کاته دا که چه زه تهی نه بو به کر (په زای خوی لیبت) به
 کۆلانه کانی مه که دا ده گه را، بینی وا چهند که سیک به په له به ره و
 پرووی دین. شهرهیی به ده موچاویاندا دیار بوو. کاتیک ته واو نزیك
 بوونه وه، خیرا به کیکیان هاواری کرد و وتی:

- ئەبوبەكر، بېستووتە؟

؟ -

- محەممەدى ھاورېت دەلېت گوايە لەشەوئىكدا رېنگايەكى چل
رۆژەى بېرېوہ.

! -

- گوايە لە مەككەوہ چووہ بۆ مزگەوتى ئەقسا و لەوئىشەوہ بەرەو
ئاسمانەكان بەرز بووہتەوہ.

ھەزرتى ئەبوبەكر (رەزاي خواى لىبىت) تەواو چاوەكانى
كردەوہ و پېرسى:

- نايە ھەر بەراستى ئەمانە قسەى ئەون؟

پىاوہكەى بەرامبەرى بزە گرتى. لە دلى خۇيدا بەتەمابوو
ھەزرتى ئەبوبەكر پەخنە بگرتت و بلىت "جاشتى وا چۆن دەبىت!؟"
بۆيە بە ھىواوہ وەلامى داىەوہ:

- ئەرى بە دلنبايەوہ قسەى ئەون! رووداوينكى باوہرېننەكراوہ،
وا نىيە؟

ھەزرتى ئەبوبەكر تەماشايەكى پېراتاي كردن و لە
تەسلىمىيەتتىكى تەواودا ئەم وەلامەى دانەوہ:

- ھەرگىز من وەكو ئىوہ بېر ناكەمەوہ. ئەگەر بەراستى ئەمانەى
قسەى خۇى بن، ئەوا راستى وتووہ. نايە ھەرگىز بېستووتانە تەنانەت
بە گالئەشەوہ درۆبكات؟

بئی باوهران تهواو سهريان لی تینکچوویوو، نهیاندەزانی چی بلین.
بهلام یه کیکیان خۆی کۆکردهوه و وتی:

- مه بهستت چیه؟ واته ئیستا تۆ باوهر بهم قسانه ده کهیت؟!

حهزرهتی ئه بوبه کر خۆی گورج کردهوه و وتی:

- بئی هیچ دوودلییهک!

ئیتر که وهلامی چاوهر وانکراویان دهست نه کهوت، کۆتا ههولێ
خۆیان خسته گهر و وتیان:

- بهلام چۆن شتی وا ده بیته؟ لیرههه بهجیت بۆ قودس، پاشان بۆ
ئاسمانه کان... ئینجا بهرله وهی رۆژیش بیته وه، گهرا بیته وه... ئهم
قسانه هی ئه وه نین نه قل بینابریته! باشه ئه بوبه کر تۆ چۆن باوهر
به شتیکی وا ده کهیت؟!

حهزرهتی ئه بوبه کر بئی سین و دوو وهلامی دانه وه و وتی:

- نه ک ههر تهنها باوهر ده کهم! به لکو بر واشم به گشت ئه و
وهی و سرووشانهش ههیه که خوی تاک و تهنها له پرنی
فریشته کانه وه له ئاسمانه وه بۆی ده نیرت. نه وهی جینی سه رسورمانه،
حالی ئیویه؛ باشه ههر ئیوه نه بوون ناوتان لێنا "الأمین" و بهو ناوه وه
بانگتان ده کرد؟! که چی وا ئیستا باوهر به قسه کانیشی ناکه.

کاتیک بئی باوهران ناو مید بوون له وهی به دوایدا ده گهران،
حهزرهتی ئه بوبه کریان جیهیشت و گهرا نه وه. له راستیدا حهزرهتی
ئه بوبه کر رهفتاریکی وای له روودا نواندن که ههرگیز چاوهر وانیان
نه ده کرد.

نهوانه‌ی شایه‌ت‌حالی پروداوه‌که بون، دواتر پروداوه‌که‌یان بو
پیغه‌مبهرمان گیرایه‌وه. پیغه‌مبهری تاجی سه‌رمان صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ زور دلی
به‌وه‌واله‌ خو‌ش بوو. همر بو‌یه‌ تازناوی "صدیق"ی به‌ه‌زه‌تی
نه‌بو‌یه‌کر به‌خشی، به‌واتای نه‌وه‌که‌سه‌ی که به‌هموو شی‌ویه‌ک
پاستی پشتراست ده‌کاته‌وه. دوی نه‌وه‌رؤ‌زه‌ه‌زه‌تی نه‌بو‌یه‌کر
(په‌زای خوی لیبت) همر به‌راستگۆ بانگه‌کرا.

* * *

نهی بیلال سهر به ستیت!

بج باوه پان نه یانده توانی بلا بوونه وه و گه شه سهندنی پوژ
 له دواي پوژي ئيسلام قبول بکهن. هه موو هه و ئيکي خويان ده خسته
 گه پ بۆ بهرگرتن له بلا بوونه وه و ته شه نه نه کردنی ئيسلام. بۆيه
 سهره تا زياتر که وتنه شه شکه نجه و نازاردانی موسولمانه هزار و بج

كەسەكان. بەجۆرىڭ نەشكەنجەيان دەدان و ستەميان لئدە كردن، كە تا ئىستا بە بىر و خەيالى كەسدا نەھاتوو. ھەندىكىيان لە ھەسىر دەپچان و بەزىندووئى دەيانسووتاندن، ھەندىكى ترىشان برسى و تىنوو دەكرد.

لەبەر ئەوئى ھۆزەكەئى ھەزەرتى ئەبوبەكر (رەزاي خواي لىيىت) ئەويان گرتبووە خوئان، بۆيە بىي باوەرآن نەياندەتوانى بەھىچ شىوئەك نزيكى بكەونەو. بۆيە ھەزەرتى ئەبوبەكر ئەم ھەلەئى قۆستەو و بىي ترس بە كۆلانەكانى مەككە دا دەسوپايەو و باسى گەورەئى و دەستەلاتى خواي بۆ خەلكى دەكرد.

رۆژنىڭ پياوڭ بە راكردن ھات و شتىكى چپاند بە گوئى ھەزەرتى ئەبوبەكردا. ھەزەرتى ئەبوبەكر يەكسەر ھەستايە سەر پىي و ئەوئەندەئى لە توانايدا بوو خىرا رايكرد. ھەرەك وەك با دەرۆيشت. تا ئەو كاتەئى گەيشت بە قەرەبالغىيەك كە لەسەر رىنگەكەيدا بوو، ئەم ھەر بەردەوام بوو لە راكردن. ئەو خەلكە لەو بىابانە گەرمەدا قاقايان دەچوو بە ئاسماندا. گەر تەماشات بگردنايە زۆر خۆشحال دياربوون. لەو كاتەدا دەنگىكى ترسناك بالى بەسەر پىكەننەكەياندا كىشا:

- ئەئى بىلال يان ئەوئەتا بۆخۆت دەمرىت! ياخود واز لە موھەممەد دەھىنىت و لات و عوزا دەپەرسىت!

ھەزەرتى بىلالىش (رەزاي خواي لەسەر بىت) بەو ھەموو نازارە زۆرەو و بەدەنگىكى كزەو وەلامى دەدايەو و دەيوت:

- خوا يەكە! خوا يەكە!

حەزرەتی ئەبوبەکر لەتاوا خۆی کرد بە ناو قەرەبالغییە کەدا و
چووە پیشەووە. بەلام بە بینینی دیمەنە کە وشک بوو.

ئەو تا کۆیلەییەکی حەبەشی لەسەر ئەو لەمە گەرمە لەسەر پشت
پالخواوە و بەردێکی گەورەشیان لەسەر سکی داناوە. ئەم مەرۆقە ڕەش
پێستە حەزرەتی بیلالی حەبەشی بوو، کە تازە موسولمان ببوو.

حەزرەتی ئەبوبەکر چیدی بەرگەیی نەگرت بیلال بەم نازار و
ئەشکەنجەییەو بەبینیت. بۆیە بە توورەییەو تەماشایەکی ئومەییە
کرد و پێی وت:

- چیت لەم داماوە دەوێت؟ بۆ لە خوا ناترسیت؟ باشە تا کە
لەم زەبر و ستمەت بەردەوام دەبیت؟

ئومەییە هەستایە سەریی و ڕووی کردە حەزرەتی ئەبوبەکر.
دەموچاوی دا بە کەدا و ئەوەندە تر ناشرین بوو. ئەمجا وەلامی
دایەو و وتی:

- هەر تۆ نەبوویت کە ئەوت لەسەر ڕیخ لادا؟! کەواتە هەر
خۆشت دەبیت لەم حالە ڕزگاری بکەیت!

ئەم داواکارییە ئومەییە هیچی بەسەر هیچەو نەبوو. ئومەییە
تەواو لە بیلال پێتومێد ببوو و دەپوت هاکا مرد. بۆیە نییەتی
هێنابوو بیدات بەسەر حەزرەتی ئەبوبەکر و پێی بفرۆشیت.

حەزرەتی ئەبوبەکر وتی:

- ئی باشە. من بەندەییەکم هەییە و هاودینی تۆشە. هەرەها لە
بیلالیش بەهێزترە. من ئەو کۆیلەییەت دەدەم، تۆش بیلال بە من

بدە.

ئومەييە كەسنىك بوو كە ھىندەي گەردىلەيەك مەرۇقايەتى لە
ناخيدا ھەلنە گرتبوو. بۆيە ۋەك ئەۋەي بىھەرت قەرەبالغىيە كە بە
شاھت بگرتت وتى:

- بە مەرچىك رازى دەبم كە ژنى بەندەكەشم بەدەيتى.

- باشە، رازىم.

- پەلەمە كە ھىشتا ماومە، مندا ئەكانىشىم دەۋىت.

- باشە، بەمەشيان رازىم. مەرچى تىرت ماۋە؟

- ئىتىر رازى بووم. بىرۇ با بىلال ھەر بۇ خۆت يىت.

ھەزىرەتى ئەبۇبەكر زۆر بەمە دلخۆش بوو. يەكسەر رايكرد
بەردەكەي سەر سكى بىلالى لاپرد و وتى:

- دەي ھەستە بىلال. ئىتىر رىزگارت بوو.

بەم شىۋەيە لە قەرەبالغىيە كە دوورى خستەۋە. پاشان ھەر لە گەل

بىلالدا شەش كۆيلەي تىرىشى رىزگار كرد.

چاودیری

زهر و ستمی بی باوه‌پان تا دهات له زیادبووندا بوو. ژیانی
 موسولمانان له مه‌ککه‌دا ته‌واو نه‌ستم ببوو. نازار و نه‌شکه‌نجه‌کان
 گه‌یشتبوونه ناستیک که به‌رگه‌گرتن ناسان نه‌بوو.
 کاتیک حه‌زره‌تی نه‌بو به‌کر (په‌زای خوی لیبت) به‌دهنگی

بەرز قورئانی دەخوئند، بىچ باوەرپان زۆر ناپرەحەت دەبوون. چونکە کاتىك دەستى بە خوئندنەوہى ئايەتەکانى قورئانى پيرۆز دەکرد، نەيدەتوانى بەر بە فرمىسکەکانى بگري و بەکول دەگريا. کاتىکيش لەناخى دلەوہ دەيخوئند بەھامىن شىوہ نوقمى فرمىسکەکانى دەبوو.

سەرەتا ژن و گەنجەکانى ھۆزى قورپەيش بەسەر سوپمانەوہ تەماشايان دەکرد. ھەموويان سەرسام ببوون. بۆيە وردە وردە لەنيو خۆياندا دەستيان دەکرد بە چپە چپ و دەيانوت:

- بەراستى سەيرە، ئەوہ ئەم پياوہ چى دەخوئنتەوہ؟

- دەنگيشى زۆر بەسۆزد...

- بروانن بروانن! وا ئەبوہ کر دەگري!

ھەزرەتى ئەبوہ کر (پەزاي خواى لىبىت) نەک ھەر خۆى لە قسەکانيان تىنەگەياندا، بەلکو ھەر ھەستيشى بىچ نەکردبوون. نوئىژىكى درىژى دابەستبوو و بەردەوام قورئانى دەخوئندەوہ و فرمىسكى گەشى ھەلدەپرشت. ئەوئندە بەردەوام بوو لە قورئان خوئندن و گريان، تا ئەوہى ئەو ئايەتانەى لە ناخيدا پەگيان داکوتابوو، کارىگەرى لەسەر گوئگرانىشى کرد. بۆيە ئەوانيش زياتر لىي نزيك بوونەوہ، بە رادەيەك كە بۆ بىنينى ھەزرەتى ئەبوہ کر پالىيان بە يەكتريەوہ دەنا.

بىچ باوەرپان ئەم ديمەنەيان بەدل نەبوو. بۆيە ھاتن ھەزرەتى ئەبوہ كريان ئاگادار کردوہ لەوہى كە كارىگەرى لەسەر ژن و گەنجەکانيان داناوہ. بەلام ئەو ھىچ گوئى بەم قسانە نەدا. بەلکو ھەر بەردەوام بوو لە خوئندنى قورئانى پيرۆز بە دەنگى بەرز و

دهستی ده کرد به گریان. ییگومان ژن و گهنجه کانش زیاتر و زیاتر له هزرهتی نه بویه کر ورد ده بونه وه... کاتیک بی باوه پان بینیان کاره کان به رهو خراپتر ده پوات، هه موو یه کیان گرت و له بهردهم هزرهتی نه بویه کردا کو بونه وه. نینجا له وته کانیندا که بوئی هه پشه و گوره شهی لیده هات، نییه تی دلئی خوینیان درکاند و وتیان:

- کوره که ی نه بو قوحافه ناگادار به! نیتر بهرگهی کاره کانت ناگرین. گهر له مه و دوا بهرده و ام بیت له وهی به ئاشکرا په رسته کانت نه نجام به دیت، نه وئا کامی نه م کارهت باش ناییت، نه وه بزانه!

هزرهتی نه بویه کر زور به مه دلگران بوو. بویه یه کسه رای کرد بو لای پیغه مبه رمان صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ و داواکاری بیباوه ره کانی بو گپراهه وه:

- نه ی پیغه مبه ری خوا صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، بی باوه پان ریگری په رسته کانم لی ده کهن. ئایا گوئی به هه ره شه کانیان بدهم؟ تکاتان لی ده کهم مؤله تم بدن با برؤم له شوینیک په رسته کانم نه نجام بدهم که کس نه یته ریگر له بهرده ممد.

بویه پیغه مبه ری نازدارمان صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ پی فرموو مه که که جی بهیلت و ری حه به شه بگریته بهر. چونکه له وی دیتوانی به نازادی په رسته کانی نه نجام بدات و که سیش له سه بیر و باوه ره که ی کیشه ی بو دروست نه ده کرد.

هزرهتی نه بویه کر بی نه وهی کات به فیرو بدات مه که که ی به جیهیشت و به رهو حه به شه که وته ری. هه تا بلئی غه مگین بوو. دوور که وته وهی له مه که که و جیهیشتنی تاقانه دؤسته که ی به تنها،

كارىكى ئەستەم و گران بوو. لە رېڭادا گەشت بە مۆلگەى
ھۆزىك، ئىبنو دەغنىەى سەرۆك ھۆز ھەر كە ھەزرتى ئەبوبەكرى
بىنى، يەكسەر ناسىيەو. بۆيە لىي پىرسى:

- بۆكوى دەرۆيت ئەبوبەكر؟

ھەزرتى ئەبوبەكر (رەزاي خواى لىيىت) بە خەمبارىيەو ھاورى
دايەو بەلاى مەككەدا و تەماشايەكى كرد. بۆيە وىستى بەم
وشانە زام و خەمە قولەكەى ناخى بخاتە سەر زار و وتى:

- نەمتوانى چىتر بەرگەى زەبر و زەنگى خەلكى مەككە بگرم
و ناچار بووم شارەكەم بەجى بەيلىم. دەچم بۆ شوئىنىك بتوانم تىيدا
بەئارامى پەرستشە كانم ئەنجام بەم.

ئىبنو دەغنىە موسولمان نەبوو، بەلام ھەزرتى ئەبوبەكرى زۆر
خۆش دەويست. بۆيە بە دەنگىكەو كە متمانە و باوەر بەخۆبوونى
پۆە دىاربوو بە ھەزرتى ئەبوبەكرى وت:

- ئەى ئەبوبەكر. ناكىرت كەسانى وەكو تۆ لە زىد و نىشتىمانى
خۆيان دەربكىرئ. تۆ كەسىك بووت ھەمىشە: يارمەتى ھەزارانت
داو و چاودىرى خزمەكانت كىردوو و بە دەم ھاوار و ناخۆشى
خەلكىيەو بووت و لە مىوان پەرورەرىشدا ھەرگىز درىخت نە كىردوو.
بگەرپۆرەو بۆ مەككە و لە نىشتىمانى خۆتدا پەرستشە كات ئەنجام
بە. بەلىن يىت من دەتپارىزم!

بۆيە پىكەو چوونەو ناو شار. بىچ ئەوئى زۆرى بەسەردا
بچىت ئىبنو دەغنىە ئىوارىەك دەرگا بە دەرگا چوو مالى ھەموو

گەورە پياۋانى ھۆزى قورەيش. ھەمان ئەم قسانەشى بە ھەموويان
راگەياند كە دەيوت:

- ئەبوبەكر پياۋىك نىيە لە زىد و نىشتمانى خۆى دەربكرىت.
باشە چۆن دەۋىرن كەسىك لە ۋلاتەكەى دەريەدەر بكنەن كە ھەردەم
يارمەتى ھەزارانى داۋە و چاۋدىرى خزمەكانى كرددوۋە؟ باش ئەۋە
بزانتن كە لەمەودا ئەبوبەكر لەزىر چاۋدىرى مندايە. ھىچ كەس
خراب لە گەلدا نەجوۋىتتەۋە.

خەلكى مەككە رىزى ئەم پياۋەيان لا بوو. بۆيە رەخنەيان لە
دالەدەنەكەى نەگرت. بەلام مەرجىكىيان دانا و وتيان:

- با قسەى تۆ بىت و ئەبوبەكرىش لە مەككەدا بىمىنەتتەۋە. بەلام
تكايە پىنى بلى با پەرىستشەكانى لە مائەكەى خۆيدا ئەنجام
بدات. با نوزۇهەكانى لەمائەۋە بكات و لە ژوررەكەشيا چى دەۋىت
بىخوئىتتەۋە. بەلام نايىت بەھىچ جۇرىك ھىچكام لەم كارانە
بەناشكرا ئەنجام بدات. چونكە نىمە پىنى نارەحت دەيىن. بەلى
كاتىك ئەبوبەكر بەناشكرا پەرىستش ئەنجام دەدات، كار دەكاتە سەر
ژن و گەنجەكانى نىمە.

ئىبنو دەغننە دواى ئەۋەى گوئى لە قسەكانىيان گرت پىنى وتن:

- ئەم قسانەتان بە خۆى دەگەيەنم. بەلام باش ئەۋە بزانتن ئىتەر
ئەبوبەكر لەزىر چاۋدىرى مندايە. ئەۋەى پەنجەيەكى بۇ بەرىت
ۋەكو وايە پروبەرووى من بوۋىتتەۋە.

باشان ئىبنو دەغننە چوو بۇلاى ھەزرەتى ئەبوبەكر و مەرجى

بېباوهره كاني بېچ راگه ياند. نيتړ نهوه بوو حه زره تي نه بويه كر
گوشه گيري ماله كهي بوو و چيدي نه يده تواني بچيت بو كه عبه
بو نه نجامداني پرسته شه كاني. به لام حه زره تي نه بويه كر بهرگه ي
نهم دووريبه ي نه گرت و زوري نه خاياند له حه وشه ي ماله كه يدا
مزگه وتيكي بچكولانه ي دروست كرد. پاشان پرسته شه كاني خوي
لهم مزگه وته بچكوله يدا نه نجام ددا و وهك جاري جاران قورناني
ده خوښنده وه و به بهرده وامي ده گريا.

نيتړ نهو خه لكانه ي ده يانويست بزائن حه زره تي نه بويه كر له ژووره وه
سه رقالي چيبه و بو گوينگرتن لهو شتانه ي بهرده وام ده يخوښنده وه،
رؤژانه دهوري مزگه وته كه يان ددا، جا نه وه نده ي نه برد كه خه لكه كه
وهك جاري پيشوو كه وتنه وه ژير كاريگه ربي حه زره تي نه بويه كر.
له گه ل نه وه شدا نه مجاره يان بېچ باوهران نه يانده تواني دهنگ بكهن.
چونكه حه زره تي نه بويه كر له ژير چاوديري نيبنو ده غننه ددا بوو.

كس نه يده تواني نازاري پياوړك بدات كه له ژير چاوديري كه سيكي
تردا بووايه. بويه بېچ باوهران به هوي نهم داب و نه رسته ي خو يانه وه
دهست و پييان به سترابوو. دواتر نه وه يان به باش زاني كه هه وال بو
نيبو ده غننه بنيرن و بانگي بكهن بو مه كه كه.

دواي نه وه ي هه واله كه ي پينگه يشت، نيبنو ده غننه به ره مه كه كه
به رې كه وت. هه ر له گه ل گه يشتنيدا بېچ باوهران بارودوخه كه يان
بو باس كرد و وتيان:

- نيمه بهو مه رجه له گه ل تودا رېككه وتين كه نه بويه كر له
ماله كه ي خويدا پرسته شه كاني نه نجام بدات. كه چي پي لي

پراکیشاوه و ھەموو سنورەکانی بەزاندووہ. ئەوہتا لە ھەوشەکەیدا
مزگەوتییکی دروست کردووہ و تیایدا بەناشکرا نوێژ دەکات قورئان
دەخوێنیتەوہ. وەکو پیشتریش ناگادارمان کردیتەوہ، ئەم کارەى ئەو
کارىگەرى دەکاتە سەر ژن و گەنجەکانمان.

بى باوەران ھىندە توورە بوون، ئاگرىان دەکردوہ. گەر لە دەستىان
بھاتايە ئەوا ھەزرتى ئەبوبەكرىان ھەلا ھەلا دەکرد. بىتەرستى
سەرتاپاى ژيانى داگير کردبوون و دلەکانىانى ھاوشىوہى بەرد
رەق کردبوو. بۆيە برىار و نىيەتى دلئى خوڤيان بۆ ئىبنو دەغنى
ناشکرا کرد و وتیان:

- پى بلى واز لەم کارەى بھىت. ئەگەر ھاتو قايىل بوو بەوہى
لە مالىەکەى خوڤيدا پەرستشەکانى ئەنجام بدات، ئەوہ باشە. ئەگەر
نا، ئەوا دەبىت پى بلىت کە چىدى لە ژىر چاودىرى خوڤتا
نايھىتەوہ و دەستبەردارى دەبىت. بە راستى ئىمە رىزمان بۆ تۆ
ھەيە و نامانەوئت دەست بۆ کەسىک بەرىن کە لەژىر چاودىرى
تۆدا بىت. بەلام ئەگەر ھەروا بەردەوامبىت، ئەوا ئىمە ھەرگىز بەمە
پازى نابىن.

ئىبنو دەغنى بى ئەوہى ھىچ بلىت قورەيشىيەکانى جىھىشت.
ئەمجارە مەككەيەکان زۆر تورە بوون، بۆيە نەيدەويست پووبەر وويان
بىتەوہ. زۆرى نەبرد ھەزرتى ئەبوبەكرى دۆزىيەوہ و پى وت:

- خوڤ دەزانىت کە لەژىر چ ھەلومەرجىکدا تۆم خستووتە
ژىر چاودىرى خوتمەوہ. ئىترىان ئەوہتا وەك ئەوہى لەسەرى
رىككەوتبووىن بەردەوام دەبىت، ياخود دەبىت پىيان رابگەيەنىت

که مافی چاود پیرییه کهت بۆ گه پړاندوو مه ته وه. چونکه نامه ویت
گویم لیبت عه ره به کان پیم بلین: ئینو ده غننه له به لینه که ی خوی
په شیمان بووه ته وه.

ناشکر ابو که حه زه ته ی نه بو به کر ته واو بیزار ببوو له وه ی له ژیر
چاود پیری که سیکی تر دا بیت. هه ر بۆیه به ده نگیک ی پر متمانه وه
وتی:

- فه رموو نه وه چاود پیرییه کهت بۆ خۆت! چاود پیری خوام به سه.
ئینو ده غننه هه ر نه وه نده ی گوئی له قسه کانی حه زه ته ی نه بو به کر
بوو، رۆیشت و به قور هیشیه کانی وت:

- ئه ی قور هیشیه کان! نه وه کوپی نه بو قوحافه متمانه که می پین
دامه وه. له ئیسته به دوا وه هه چ جیاوازییه ک له نیوان ئیوه و نه ودا
نییه! چیتان ده ویت بیکهن، من ده ست ناخمه کارتانه وه!

دواتر حه زه ته ی نه بو به کر رۆیشت به ره که عبه. نه وه بوو یه کینک
له نه فامه کانی قور هیش نه مه ی به هه ل زانی. بۆیه پینی پنگرت و
زۆر نامرؤفانه خۆلی هه لگرت و کردی به سه ر و چاویدا. حه زه ته ی
نه بو به کر ته واو به م هه ل سو که وته نار هه حه ت بوو، بۆیه رووی کرده نه و
خه لکه ی که سه یری رو ودا وه که یان ده کرد و پینی وتن:

- خۆ بینیتان ته م سه سه رییه چی لی کردم، وانیه؟

نه وانیش زۆر بیباکانه وه لامیان دایه وه و وتیان:

- تۆ خۆت نه مه ت به سه ر خۆتدا هینا! جا با تۆش وه ک نه و
خه لکه بوویتایه... بۆچی دژایه تیی هۆزه کهت ده که ی ت؟

هزرتی نه بوبه کر (په زای خوی لیبیت) به کردار و وه لامیان
زور بیتاقهت بوو. هر له بهر نه وه ناخی پاکی بهر گهی نه و هموو
دلر هقی و په فتاره ناشرینانه ی نه ده گرت. به دهم ریڅگاو نه م راستییه
مرواری ناسایانه ی له دهم هاتنه دهره وه:

- خوی به گیان، چهنده به سه بریت! خوی به گیان، چهنده به سه بریت!
خوی به گیان، چهنده به سه بریت!

* * *

مۆلەتى كۆچ

بەخىرايى لە دەرگا درا. ئەندامانى مال بەتاسەو دەرگاگەيان
 كردهوه. بينىيان وا پروناكيبەك ژوورهكەى پركرد. بەلام خوايه گيان
 خۆ ئەمە پروناكى خۆر نەبوو. بەئىچ ئەو نوورى حەزرتى موحمەد
 بوو ﷺ! ھەر لەوئدا ھەموو چاوەكان جارنكى تر بينايان

گەشايەوہ. ھەزرەتى ئەبوبەكر (رەزاي خواي لىبىت) خەمى بوو شتىك پرويدايىت، ھەزرەتى عائىشە و ئەسماش (خوا لىيان رازى بىت) پەشۆكابوون.

ئەمە بارودۇخىكى ئاسايى نەبوو. راستە فەخرى كائىنات ھەموو رۇژىك سەردانى دەكردن، بەلام ئەمە يەكەم جار بوو لەم كاتەدا بىتە لايان. لەووپىش نازدارى مروفايەتى يان بەيانيان ياخود ئىواران دەھاتە لايان، بەلام ئەمە يەكەم جارى بوو بە قرچەى نىوہرۇ لە دەرگايان بدات. كەواتە دەبوو مەسەلەيەكى گىرنگ لە ئارادا بىت. بۇيە ھەزرەتى ئەبوبەكر (رەزاي خواي لىبىت) بەتاسەوہ پرسى:

- ئەى پىغەمبەرى خوا ﷺ، قەت نەبووہ لەم كاتەدا تەشريف بەفەرموويت بۇ مالمان. پىدەچىت بابەتىكى گىرنگ ھەبىت...

پىغەمبەرى لە دلان خۇشەويستمان ﷺ بىنى وا ھەزرەتى عائىشە و ھەزرەتى ئەسماش (خوا لىيان رازى بىت) لەوئىن. بۇيە بە دەنگىكى نزم بە ھەزرەتى ئەبوبەكرى فەرموو:

- با ئەوان بچنە دەرەوہ. دەمەويت بە نەپنى قسەت لە گەلدا بکەم.

ھەزرەتى ئەبوبەكر بە دەنگىكەوہ كە متمانەى بە گوئىگر دەبەخشى فەرموى:

- ئەى پىغەمبەرى خوا، دايك و باوكم قوربانىت بن. خۇ ھەردوو كيان كچى خۇمن. تۇ بلىي كارەكەتان چىبىت؟

- خواي گەورە مۇلەتى داوم لە مەككە دەرچم و كوچ بکەم.

حەزرەتى ئەبوبەكر خىرا بە ھەيەجانىكى زۆرەو ە پرسى:

- پىغەمبەرى خوا، ئەى من! ئايا مۇلەتم ھەيە يابەرەيت بكام؟

- منىش ھەر بۇ ئەو ھاتووم تا تۆ لە گەل خۇمدا بەرم.

فرمىسكە كانى چاوى حەزرەتى ئەبوبەكر چىدى ئۆقرەيان نەگرت و بەخورەم دابارىن. ماوہىەكى زۆر ھەر دەگرىا. تا لە كۆتايىدا چاوه پىر لە فرمىسكە كانى رۈو كرده پىغەمبەرى خوا و فرموى:

- ئەى پىغەمبەرى خوا ﷺ، ئەو ە چەندىن مانگە دوو وشترم تەنھا بۇ رۆژىكى ئاوا نامادە كرددوۈ. دانەيەكيان ئىو بەكارى بەينن.

پىغەمبەرى ئازىزمان قايىل نەبوو بى بەرامبەر سوارى وشترەكە بىتت. بۇيە حەزرەتى ئەبوبەكر فرموى:

- داىك و باوكم قوربانى بن ئەى پىغەمبەرى خوا. قەينا، پارەكەى بدە. بەلام با چى زووتر لىرە برۆين!

ھەموو نامادەكارىيەكانى كۆچكردن تەواو بىوون. بۇيە لە گەل رېئىشاندەرئىكدا رېئىككەوتن و برىارىاندا كە عامرى شوان خواردنىان بۇ بەينىت و لە گەل ئەو ەشدا ھەوالى رۈوداۋەكانى مەككەيان بۇ بگوازتتەوۈ.

بۇ رۆژى پىنج شەممە پىغەمبەرى خوا و حەزرەتى ئەبوبەكر لە دەرگای پشتەوۈى مالەو ە چوونە دەرەو ە بەرەو كىۋى "ئەور" بەرى كەوتن.

حەزرەتی ئەبوبەکر لە رېڭگەدا زۆر خەمی بوو. بەبەردەوامی چاودێری دەرووبەری دەکرد و ئەو ناوێ دەپشکنی. لەوانەبوو لە کاتی دەرچوونیان لە مەككە كەسێك لە دوورەو بەینییتنی. بۆیە دەبوو لە زەمینەیه کی ئاوادا ئامادەیی ئەگەرێکی لەوجۆرە و ھەر پروداویکی تری چاوەرواننە کراو بووایە کە بەسەر پێغەمبەری خوادا بەھاتایە.

کاتێک پێغەمبەری ئازیزمان ﷺ ھەستی بەم ھەڵسوکەوتەیی کرد لێی پرسی:

- ئەی ئەبوبەکر، بۆچی ماوہیەك لە پێشمەوہ و ماوہیەك لە دوامەوہ دەرۆیت؟

حەزرەتی ئەبوبەکریش بەچاویکی پەر لە خۆشەویستیەوہ لە پێغەمبەرمانی پوانی و فەرموی:

- ئەی پێغەمبەری خوا، ھەندیک جار وا ھەست دەکەم بەدوامانەوہبن. بۆیە لەو کاتانەدا لە دواوہ دەپۆم. ھەندیک جاریش وا ھەست دەکەم کە لە کەناری رېڭگەدا بۆسەیان بۆ دانابین، ھەر بۆیە لەو کاتانەشدا لە پێشمەوہ دەپۆم.

پێغەمبەری ئازیزمان زەردەخەنەییەکی کرد و بە دەنگێکی پەر لە خۆشەویستیەوہ فەرمویان:

- دەتوێت لە کاتی ھەر مەترسییە کدا تۆ لە جی من بەربکەویت، وانییە؟

حەزرەتی ئەبوبەکر بێ دوودلی وەلامی دایەوہ و فەرموی:

- بەلج، سۆيىند بەو خوايەى كە تۆى بەحق ناردوو، نامەوئت
ههچ جوړە زيانىكت پى بگات. خوځ دەخەمە بەر هەر مەترسيه ك
كە دووچارت بىتتەوه.

دواى ئەو ماوهيه له رۆيشتن و نارەحەتسيه كانى كوچكردن،
ئەشكەوتەكەيان لى دەركەوت. پاشان بەوريابيهوه بەرەو ئەشكەوتەكە
سەرکەوتن. كاتىك گەيشتنە بەردەسى ئەشكەوتەكە، حەزرەتى
ئەبوبەكر (پەزاي خواى لىبىت) ديسان خەمى لى نىشت. بۆيه
گيانفیداiane روى كرده سەرورمان و وتى:

- ئەى پىغەمبەرى خوا ﷺ، با له پىشدا من برۆمە ژوورەوه.
خوا دەزانىت چى لىيه. دەكرىت ئەم ئەشكەوتە لانەى ناژەله كىويه كان
بىت. يان كونى مار و مېرووى تىدا بىت. نامەوئت ههچ شتىك
نازارتان بدات.

بۆيه چووە ناو ئەشكەوتەكە و كەوتە نامادە كردنى. هات دانە
دانە كونه كانى دۆزيبهوه، ئىنجا كراسەكەى بەرى دراند و يەكە
يەكەى كونه كانى پى گرت. ئىتر پاش ئەوهى كە له پاكوخاوينى
و سەلامەتى ئەشكەوتەكە دلنباوو، پىغەمبەرى نازدارى بانگهيشتى
ناو ئەشكەوتەكە كرد. پىغەمبەرمان ﷺ بەزەحمەت له دەرەچەى
بچووكى ئەشكەوتەكەوه چووە ناوهوه و له شوئىنىكدا دانىشت.

پىغەمبەرمان و حەزرەتى ئەبوبەكر له ئەشكەوتەكەدا سەرقالى
يادكردنەوهى خواى گەوره بوون. بەم شىويه بەردەوام بوون تا نزىكى
دەمەو ئىواره. پاشان گوئيان له حيلهى ئەسپ و كۆمەله پياويك
بوو كە بەدەنگى بەرز قەسيان دەكرد؛ وا ديار بوو ئەمانە بەدواى

پنڧه مبهري خوا و هزره تي نه بويه كرده ده گه پان. دهنگي سه روكي
كومه له كهش نومه ييه بوو. دهيووت:

- بست به بستي مه ككه گه پايڼ، به لام نه مانده ژينه وه. سوڼند
به هوبه ل گه ر چوو يتيشن به ناخي زهويدا، هه ر ده بيت بيانده ژمه وه!
بياوه ر ه كان شوڼن پيهه لگر كيان له گه ل خو ياندا هيتابوو. بويه
دواي نه وه ي نه و ناوه ي به ورد ي پشكني، وتي:

- شوڼن پيكان به ره و رووي نه و نه شكه و ته دهر وڼ.

نه بو جهل له تاوا وتي:

- كه وايه بو چي وه ستاوين؟ ده ي با بچين قول به ستيان بكهين!
هه موويان به جاري به كيوه كه دا هه لگه پان و پاش ماويه كي كه م
گه شته به رده م نه شكه و ته كه.

هزره تي نه بويه كر (ره زاي خوي ليبيت) له خه مدا ده تليه وه.
هه ناسه ي خوي گرتبو و چاوي بريبووه دهر گاي نه شكه و ته كه.
به چيه فهرمووي:

- نه ي پنڧه مبهري خوا. وا بر واه نه م پياوانه ده سگيرمان ده كه ن!
بروانه، نه گه ر بيت و يه كيكيان بنوشتيته وه و سه يري لاي قاچي
بكات، نه وا ده مانينيت! سوڼند به خوا خه مي خو م نيه، ته نها
خه مي تومه. پنڧه مبهري له دلان تازيزمان نه وه ي پيي بليي خه م
به ده موچاويه وه نه ده بينرا؛ هه تا بليي نارام ديار بوو. به هزره تي
نه بويه كري فهرموو:

- مه ترسه. خوامان له گه له.

لهو کاتهدا که پیغه مبهری خوا ﷺ دلنهوایی حه زره تی
 نه بو به کری کرد، بیباوهره کان دیسان دهستیان کردهوه به قسه کردن
 و نومه ییه به تورپییه وه هاواری ده کرد به سهر شوین پی هه لگره که دا
 و دهیوت:

- باشه نهو توّری جالجالۆ که یه نابینیت به ده می نه شکه وته که وه؟
 نهی نهو هیلانه کوتره؟ بیگومان نه گهر لیره بو نایه نهم توّره ناوا

نەدەمايەوہ. لە خۆرا ئیئەت هیلاک کرد.

پاشان سواری نەسپەکانیان بوون و بەخێراییی لەو ناوہ دوورکەوتنەوہ.
بەم شیوہیہ و بەفەرمانی یەزدان تۆری جالجالۆکە و هیلانەیی
کۆترەکان بوونە پارێزەری ئەو دوو پێبوارە پیرۆزە. ئەمە موعجیزەییەکی
روون و ناشکرایی خواوەندی میهرەبان بوو. خوای گەورە بەو شیوہیہ
باوەردارانی دەپاراست.

* * *

رېنیشاندهرى راسته قينه

پېغه مبهرى سهروه رمان و چه زه تى نه بويه كر بؤ به يانى رۆزى
 دووشه ممه، له گه ل رېنیشانده ره كه ياندا نه شكه وته كه يان جيپه يشت.
 كاتيك هه نكاوى كوچيان رووهو مه دينه هه لده نا، به چه سه ره ته وه بؤ
 شارى مه كه كه يان ده روانى. له و كاته دا چه زه تى نه بويه كر (په زاي
 خواى لييت) گونبىستى نه م وته شيرينانه بوو كه له زارى

موباره کی سەروەمانەو دەهاتنە دەرەو:

- ئەى مەككە، سۆئىد بەخو تۆ پەر خىرتىن و خۆشەويستىرىنى
ئەو شوئىنانەى كە خوای گەورە بەدى هیناوه! هېچ زىند و نىشتىمانىك
نىيە لەلام لە تۆ جوانتر و خۆشەويستتر بىت. ئە گەر گەلەكەم دەريان
نە كردهمايه و لەتۆيان دوور نەخستمايه تەو، ئەوا هەرگىز لىت دوور
نەدە كەوتەو.

كات نزيكى نيوەرۆ ببوو و خۆرىش پىك بەسەر سەريانەو بوو.
لەتاو تىنى گەرمای خۆرى بىابان، چىدى نەياتوانى لە پۆيشتن
بەردەوام بن. بۆيه حەزرتى ئەبو بەكر چاوتكى بە دەوروبەرى خۆيدا
گىرا و لە دوورەو كۆمەلە تاشە بەردىكى بەدى كرد و فەرمووى:

- ئا ئەويا سىبەرە!

يەكسەر بەرەو ئەو شوئىنە پراى كرد. بىنى تەنھا بەشى يەك
كەس سىبەر مابوو.

حەزرتى ئەبو بەكر بە دەست هەرچى دىرك و خۆل و بەردى
ژىر سىبەرەكە هەبوو، هەمووى پاك كردهو. پاشان كراسەكەى بەرى
داكەند و لە زەويدا پراى خست، ئىنجا بانگى پىغەمبەرى ئازىز و لە
دلان خۆشەويستى كرد و فەرمووى:

- ئەى پىغەمبەرى خوا، فەرموون لىرەدا كەمىك پراكشېن و
بەوئىنەو. دواتر دەكەوينەو پرى.

پىغەمبەرى خوا ﷺ زۆر سوپاسگوزارى نەم خۆبەخشييهى
حەزرتى ئەبو بەكر بوو. دواتر لە سىبەرەكەدا پراكشا و كەمىك

حه وایه وه.

حه زه تهی نه بویه کر چوو چا وینک به وناوه دا بخشینیت، بو نه وهی بزانیته نایا دوایان که وتوون یا خود نا. له کاتی گه رانه کهیدا به شوانیکی گهنج گه یشت که له و ناوه خه ریکی له وه راندنی مه ره کانی بوو. هه زه تهی نه بویه کریش له شوانه کهی پرسى:

- مه رت هه یه شیرى هه یته؟

- به لى.

- ده ی که وایه، ده کرى هه ندی شیرمان بو بدوشیت؟

- بو نا؟ به دلنیاییه وه، له خزمه تتدام.

نیجا مه ریکی گرت و هی نای و شیره کهی بو دوشینه جامیکی ناو خوار دنه وه وه. هه زه تهی نه بویه کر جامه کهی لیوه رگرت و شیره کهی کرده قاپیکه وه. پاشان سو پاسی شوانه کهی کرد و هاته وه بولای پیغه مبه ری خوا ^{صکال الله} _{وعالیه}. سهروه ریشمان پاش نه وهی به خه بهر هات، شیره کهی خوار ده وه.

حه زه تهی نه بویه کر پرسى:

- نه ی پیغه مبه ری خوا، نیتر برؤین؟

سهروه ری دلانیشمان له شو رتی خو ی هه ستایه وه و پاشان پیکه وه کهل و په له کانیان له وشتره کان بار کرد و به ری که وتن.

* * *

ئەسپەكەى سوراقە

قورەيشىيە بېباوەرەكان سەد وشتريان دەكرده خەلاتى ئەو كەسەى پىغەمبەرى خوا و حەزرەتى ئەبوبەكر دەست بەسەر بكات. سوراقە كە شوين پىھەلگىرىكى شارەزا بوو، ھەوالى پىگەيشتبوو كە چوار كەس بە دوو وشتەرەو بىنراوون. بۆيە يە كسەر بى ئەوھى كات بە فىرۆ بەدات ئەسپەكەى بەرەو ئەو شوينە تاودا و توانى لە ماوہيەكى كەمدا بىاندۆزىتەو. سوراقە ھەر ئەوھندى لە دوورەو دوو وشتەرەكەى لى دياركەوت، غارى بە ئەسپەكەى دا و تەپوتۆزىكى زۆرى لەو ناوہ ھەستاند، ئىتر ھەر بەم شىوہيە بەردەوام بوو تا لىيان نزيك بووہوہ.

حەزرەتى ئەبوبەكر (رەزاي خواى لىبىت) كاتىك بىنى وا لەدوورەو ئەسپسوارىك بەرەو روويان دىت، دلى كەوتە پەلەپەل و فەرموى:

- ئەى پىغەمبەرى خوا، وا يەكىك بەرەو روومان دىت!

ھەرچەندە ئەسپ سوارەكە خەرىك بوو پىيان دەگەيشتەوہ.

که چچی سهروه رمان هدر خویشی تینه گه یاند و بهوپه ری متمانه و پروا به خوی گه وره وه، بهردهوام بوو له رویشتن. جارنکی تر هه زه رتهی نه بو به کر به په له پیغه مبه ری خوی ناگادار کرده وه:

- نهی پیغه مبه ری خوا، نهو پیاهه خه ری که پیمان ده گاته وه!

- مه ترسه، خوامان له گه له.

به لام پیاهه که به ته واوه تی نزیک بووه وه. هه ره نه وهنده ی پینج تا ده مه ترنک له نیوانیاندا ما بوو. هه زه رتهی نه بو به کر هه ره زوو تیگه یشتبوو له وهی نه م پیاهه ده یه وت زیانیک به پیغه مبه رمان بگه یه نیت. بو یه دهستی کرد به گریان و فه رموی:

- نهی پیغه مبه ری خوا، نهوه نهو کابرایه پیمان گه یشته وه.

کاتیک پیغه مبه ری خوا ﷺ ههستی کرد هه زه رتهی نه بو به کر ده گری، وهستا و لئی پرسی:

- بوچی ده گریت؟

نهویش به دلنکی سووتاهوه وه لامی دایه وه و فه رموی:

- سویند به خوا بو خوم ناگرم. دایک و باوکم به قوربانت بن، من بو تو ده گرم.

ئینجا پیغه مبه ری نازدارمان ﷺ سه ری نکی پیاهه که ی کرد. بو ی ده رکه وت نه وه سوراقه یه وا دویان که وتوره، چونکه دیاریبو له بهر خاتری خه لاته که که وتبووه ری.

به نه سپه که یه وه دای به سه ریاندا و هاواری کرد:

- ئەو گرتىمىن.

رېك لەو كاتەدا دەنگى يىغەمبەرى ئازىزمان ﷺ بىسترا كە دەيفەرموو:

- خويە گيان، لە خراپەكارىيەكانى ئەم پياوھ بمانپارێزە!

رېك لە گەل نزاكەى سەرورماندا قاچى ئەسپەكەى سوراقە تا سكى لە لەمەكەدا چەقى. حەزرەتى ئەبوبەكر واقي ورمابوو. سوراقە كەوتە خواروھە و ھەولئى ھەستانەوھى دەدا. ئىتر ھەر ئەوئەندەى خۆى كۆكردەوھ، ويستى سواری ئەسپەكەى بىتتەوھە و جارئكى تروش پەلامارىيان بداتەوھ. بەلام ديسان قاچى ئەسپەكەى لە لەمەكەدا چەقى. سوراقە تەواو شلەژابوو و نەيدەزانى چىبكات. بۆيە وتى:

- دەزانم، ئەمانەى وا بەسەرم دېن بەھۆى تۆوھە. ئەگەر بىت و رزگارم بكەيت، ئەوا وازتان لىدنىم و بوختان برۆن.

بۆيە سەرورمان داواى لە خواى گەورە كرد تا سوراقە رزگار بكات.

سوراقەش كاتىك سواری ئەسپەكەى بووھە و خەريك بوو بروات، وتى:

- لەو پىشەوھە كۆمەلە شوئىكى خۆمى لىيە. پىيان بلين با ھەرچى مەر و وشترىيان پىيە بىدەن بە ئىوھ. لە مەدينە پىيستان دەبىت.

يىغەمبەرمان ﷺ زەردەخەنەيەكى بە روودا نواند و نزاى خىرى بۆ كرد و فەرموى:

- ئىمە پىيىستان پىيى نىيە.

دوای ئەوئ سوراوه رۆيشت و لىيان دووركهوتەوه، ئەمانيش درىژەيان به رىنگهكهيان دا و دووباره بهرو مهدينه كهوتنەوه رى. له كۆتاييدا رىنگه كاكى به كاكى و چۆلى بىبان كۆتايى پى هات. ئەوئوو كه مه به خەلك ده گەيشتن. له بهر ئەوئ هەزرتى ئەبو به كر زوو له وناووه هاتوچۆى ده كرد، هەموو خەلكه كهى دەناسى. بۆيه به هەركى بگەيشتنايه لىيان ده پرسى:

- ئەبو به كر، ئەو پياوه كييه له گەلتدا؟

هەزرتى ئەبو به كرىش بى دوودلى دهوت:

- رىنیشاندرمه.

هەزرتى ئەبو به كر (رهزاي خواى لىيت) راستى دهوت. چونكه پىغه مبهرى نازدارمان ﷺ له وهدا كه سه رجه مروقايه تى بانگ ده كرد بۆ سه ر رى راست، رىنیشاندرىكى راسته قينه بوو.

* * *

مه‌دینه

خه‌لکی مه‌دینه پیشوازییه‌کی بیژنه‌یان له پیغه‌مبه‌ری خوا و
 چه‌زهرتی نه‌بویه‌کر کرد و بانگه‌پشتیان ده‌کردن بو ماله‌کانیان. هر
 له‌به‌ر ئەم هۆیه‌ش بوو که پێیان وترا "ئه‌نصار" به واتای "یارمه‌تیده‌ر".

به میوانه کانیشیان و ترا "موهاجیر" به واتای "کۆچبەر" دیت.

هاوه لێك به ناوی خاریجه که خه لکی مه دینه بو، میواندارییه کی کهم وینهی له حه زه رتهی نه بویه کر کرد. ئەم هاوه له به پرتزه هه تا بلیی که سیککی ره وشت جوان و هه لێژارده بو، که هه میسه حه زی به یارمه تی دان ده کرد. حه زه رتهی نه بویه کر (ره زای خوی لییت) له و پرتزه به دووه له مائی خاریجه دا مایه وه. دواتریش کاتیك پیغه مبه ری خوا ﷺ هه وائی برایه تی نیوان نه نصار و موهاجیره کانی را گه یاند، حه زه رتهی نه بویه کری کرد به برای خاریجه که له ماله که یدا ده مایه وه. به م شیویه دۆستایه تی نیوان حه زه رتهی نه بویه کر و خاریجه زیاتر په ره ی سه ند.

له م ماوه یه دا موسولمانه کان پرپاریاندا که مزگه وتینک دروست بکه ن. به مه ش له مه ودوا ده یانتوانی په رسته شه کانیان به کۆمه ل و له یه ک شویندا نه نجام بدن. هه رچی موسولمانانی مه دینه بوو ئاواته خواز بوون مزگه وته که بکه ویتته زه وییه که یانه وه و نه و شادمانییه به ده ست به یینن. نیتر نه وه بوو له کۆتاییدا گونجاوترین زه وی ده ستنیشان کرا که بو مزگه وت ده ستی ده دا. ئەم زه وییه مولکی دوو مندالی هه تیو بوو، ده بوایه پیش ده ست کردن به کاره کان، په زامه ندی ئەم مندالانه وه ربگیرت. بویه دوی شه وی ناگادار کرانه وه منداله کان وتیان:

- ئەی پیغه مبه ری خوا، ئیمه ئەم پارچه زه وییه ده که ین به دیاری نیوه. بویه هه رچۆنیک پیتان خوشه به کاری به یینن.

پیغه مبه ری نازدارمان ﷺ ئەم داوایه ی قبول نه کرد و فەرمووی

که دهیبت نرخی راسته قینه‌ی زهوییه که چه ندیبت، نه‌ونده پاره
وهریگرن...

به‌لام کاتیك بیریان له‌وه ده‌کرده‌وه که چۆن نه‌و بره پاره‌یه دابین
بکه‌ن، هه‌زرتی نه‌بویه کرفه‌رمووی:

- نه‌ی پیغه‌مبه‌ری خوا، که له مه‌کک‌وه هاتین پینج هه‌زار
دره‌م له‌گه‌ل خۆم هینا. نه‌گه‌ر ریگه‌م بدن، ده‌مه‌ویت من پاره‌ی
نه‌م زه‌وییه بده‌م.

دوای نه‌وه‌ی هه‌زرتی نه‌بویه کر پاره‌که‌ی دا، ده‌ستیان کرد به
بنیاتنانی مزگه‌وته‌که. هه‌زرتی نه‌بویه کریش شان به‌شانی پیغه‌مبه‌ری
خوا صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ کاری ده‌کرد. خشتی هه‌لده‌گرت و قورگه‌چی ده‌گرت‌وه.

*

مژده‌ی به‌هشت

رؤژیکیان پیغمبهری خوا صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ له ماله‌وه دانیشتبورو. هزره‌تی نه‌بویه‌کریش (پره‌زای خوی لیبت) هاتبوو پیغمبهری نازیز و هاورپئ و هاوده‌می خوشه‌ویستی بینیت. هزره‌تی نه‌بویه‌کر له درگای دهره‌وه چاره‌پئی کرد و مؤله‌تی چونه ژوره‌وه‌ی خواست.

پاشان سهروه‌رمان به یه کینک له هاوه‌لانی فەرموو که بزانیته نه‌وه
کینیه هاتوو. نه‌وه هاوه‌له به‌پێژه‌ش به‌دهستی ئاماژه‌ی بو‌وه حەزرتی
ئه‌بویه‌کر کرد و فەرمووی:

- ئه‌بویه‌کره. مۆلّه‌تی هاتنه ژووره‌وی ده‌وێت.

پێغه‌مبه‌ریشمان فەرمووی:

- با بیته ژووره‌وه و مژده‌ی به‌هه‌شتیشی بدەری.

ئه‌وه هاوه‌له به‌پێژه به‌زه‌رده‌خه‌نه‌وه به‌ حەزرتی ئه‌بویه‌کری فەرموو:

- ئه‌ی ئه‌بویه‌کر، پێغه‌مبه‌ری خوا مژده‌ی به‌هه‌شت ده‌دات!

حەزرتی ئه‌بویه‌کر به‌م هه‌واله‌ ئیجگار دل‌خۆش بوو. چونکه به
بیستنی ئه‌م هه‌واله‌ بووه یه‌ کینک له به‌خته‌وه‌رتین مرو‌قه‌کانی
سه‌ر پرووی زه‌وی. له‌و کاته‌شدا که به‌ره‌و پرووی پێغه‌مبه‌ری خوا
ده‌پۆشت، به‌رده‌وام له‌سه‌ر ئه‌وه به‌خششی که خوای گه‌وره‌ پێی
به‌خشیبوو، سوپاس و ستایشی په‌روه‌ردگاری ده‌کرد.

* * *

پیشبرکیی چاکه

کاتیک هه‌وآل هات که ئیمپراتۆرییه‌تی بیژنه‌تینی به‌مه‌به‌ستی په‌لاماردانی حیجاز، سویابه‌کی زۆری کۆ کردووه‌ته‌وه؛ موسولمانانیش ده‌ستبه‌جی که‌وتنه‌ خۆ ئاماده‌کردن. سه‌روه‌رمان بۆ ئاماده‌کردنی سوپاکه‌ داوا‌ی یارمه‌تی له‌ هاوه‌لان کرد. چه‌زته‌تی عومه‌ر (ره‌زای خوای لیبیت) هه‌موو سه‌روه‌ت و سامانه‌کی خۆی بژارد. پاشان

چووه خزمەت پیغەمبەری خوا ﷺ. ئەویش لێی پرسی:

- ئەی عومەر، چیت هیناوه؟

هەزرەتی عومەر فرمووی:

- ئەی پیغەمبەری خوا نیوەی سامانەم هیناوه.

پیغەمبەری نازداریش لەپای ئەم قسەیه، پرسی:

- ئەی باشە چیت بۆ منداڵەکانت بەجی هێشتوو؟

هەزرەتی عومەر فرمووی:

- ئەوەندە بۆ ئێرەم هیناوه، ئەوەندەشم بۆ ئەوان جی هێشتوو.

پیغەمبەری خوا ﷺ بەم قسەیه زۆر دلخۆش بوو.

ئەوەندە پینەچوو هەزرەتی ئەبوبەکریش دەرکەوت. هەزرەتی

عومەر لە دلی خۆیدا دەیوت: "ئەم جارەیان لە پیشبەرکی چاکەدا

پینشی ئەبوبەکرەم داوەتەوه."

پیغەمبەری خوا پرسی:

- ئەی ئەبوبەکر، چیت هیناوه بۆ سوپاکە؟

ئەویش وەلامی دایەوه:

- هەرچیم هەیه و نیمه، لە پیناوی خوادا دەیهخشم.

ئینجا پیغەمبەری خوا پرسی:

- ئەی باشە بۆ خێزانەکەت چیت جی هێشتوو؟

هەزرەتی ئەبوبەکر وەلامی دایەوه و فرمووی:

- خوشەوېستى و پرازى بوونى خوا و پىغەمبەرە كەيم بۇ جىھىشتوون.
ھەزرەتى عومەر و ئەوانەش كە لەوى نامادە بوون جارئكى تر
تىگەيشتن كە ھىچ كەس ناتوانىت لە پىشپركىي چاكەدا پىشى
ھەزرەتى ئەبوبەكر بداتەوہ.

* * *

برسیتی

شەوئیکیان ھەزرتی ئەبویە کر (پەزای خۆی لیبیت) زۆر برسی دەبیت و ئەم برسیتییه شی تەنگی پێ ھەلدەچنیت. بەلێ، ئەم ھاوئە بەرپۆزی کە ھەموو سەرۆت و سامانە کە لە پێناو سەرخستنی ئایینی پیرۆزی ئیسلامدا خەرجکردبوو، وا ئیستا لەتە خورمایە ک لە مالدیدا نییە بۆ ئەو کەمیک برسیتییه کە برەوئیتتەو. بۆیە

پاش ماوهیهك بیرکردنهوه هەر به برسیتی له مالم چووه دەر و به رهو مزگهوتته که ی پیغه مبهری خوا کهوتته ری. لهو کاته ی شهودا کۆلانه کانی مه دینه چۆل بوون و که سیشیان پتوه نه بوو. به لام نه و نه ده ی نه برد له ریگه له گه ل پیغه مبهری نازدارماندا به یه ک گه یشتن. نهو دوو هاوړی گیانی به گیانی به که هه میسه هاوده می به کدی بوون، وا ئیستا بهم درهنگانه ی شهویش به رامبه ر یه ک وه ستاون و به سه رسامیه وه ته ماشای یه کتری ده که ن. بۆیه پیغه مبهری نازیزمان لینی پرسى:

- نه ی نه بوبه کر چی تۆ ی بهم نیوه شه وه هیئاوته ده ره وه؟

- برسیتی... باوک و دایکم به قوربانته بن. نه ی تۆ بۆ له مالم هاتووتته دهر؟

- منیش هەر به هه مان هۆکار...

بۆیه ویستیان له شوئینیدا دابنیشن. به لام نه و نه ده ی نه برد که سیکی تریش به رهو پروویان هات. نهو که سه ش هاوه لى پایه به رز چه زه تی عومه ر بوو (په زای خوی لیبت). نه ویش هاوشیوه ی سه ره ره مان و چه زه تی نه بوبه کر برسیتی له مالم هیئا بوبیه ده ره وه. کاتیک دانیشتبوون بیریان له وه ده کرده وه چی بکه ن، پیغه مبهری خوا فه رمووی:

- هه ستن با برۆین بۆلای نه بوله ی شه م. به م شیوه یه هه رسیکیان پیکه وه کهوتنه ری.

نهو رۆژه بیدهنگی بالی کیشابوو به سه ر مالمی نه بوله ی شه مدا.

ئەندامانى خىزان خەرىك بوو دەخەوتن. كۆپە بچووكە كەي ئەبولهەيشەم
گويى لىبوو كە لە دەرگا دەدرا. بەدوايدا دەنگىك هات:

- ئەبولهەيشەم!

منداڵە كە لە جىگا كەي هەستايەو و بانگى باوكى كرد و وتى:
- بابە گيان، هەستە وا حەزەرتى عومەر لە بەردەرگا يە. بانگى
تۆ دەكات.

ئەبولهەيشەم وتى:

- بنوو كۆرەم، بنوو. هەيچ نىيە گويىت زەرنگاوتەو. حەزەرتى
عومەر لەم كاتەدا چ كارىكى بە ئىمە يە.

منداڵە كە نەخەوت. بە وردى گويىت بۆ ئەو دەنگە پراگرت كە
لەدەرەو دەهات. دووبارە دەنگىكى تر بىسترا:

- ئەبولهەيشەم!

ئەمجارەيان منداڵە كە باوكى پراوشاند و وتى:

- بابە، هەستە ئەمە دەنگى حەزەرتى ئەبويە كره. نزىكترين
هاورپى پىغەمبەرى خوا وا لە دەرگا دەدات!

ئەبولهەيشەم كەمىك وەستا و بىرى كردهو. پاشان لە دلى خويىدا
وتى لەم كاتەدا خەلكى ناچنە دەرەو. بويە دووبارە وەك جارى
پىشوو وتى:

- بنوو كۆرەم، بنوو. باشە ئەبويە كر بۆ لەم كاتەدا بىت بۆ مالى
ئىمە؟ كۆرەم بە هەلە گويىت لى بوو.

مندالەكە ديسان نەخەوت. گوڭى بۇ ئەو ئاخاوتنانە ھەلخست
كە لە دەروە دەكران. رېك لەم كاتەدا دەنگىك بېسترا كە نارامى
بە دلەكان دەبەخشى:

- ئەبولھەيشەم!

مندالەكە كاتىك ئەم دەنگەى بېست، جۇشا. لە جىگەكەى راست
بووۋە و بەرە لای دەرگاگە راي كردد. لەلايەكى تریشەو بەخۇشيشەو
باوكى بانگ دەكرد:

- بابەگيان ھەستە! پىغەمبەرى خوا ھاتوۋە بۇ مالمان.

كە مندالەكە دەرگاگەى كرددەو پىغەمبەرى خوا و ھەزرتى
ئەبو بەكر و ھەزرتى عومەرى بېنى. پاش ئەوھى بە چاۋە
دروشاۋەكانىيەو تەماشاي ھەموويانىكرد، وتى:

- بەخىرېئى ئەى پىغەمبەرى خوا!

لەم كاتەدا ئەبولھەيشەم بە راکردن خۇى گەياندە بەردەرگا.
كە ميوانەكانى بەردەرگاي بېنى، شلەزا و سەرى لى شىوا:

- ئەمە چ شەرەفىكى گەورەبە ئەى پىغەمبەرى خوا! فەرموون
وەرئە ژوورەو.

زۆرى پىچ نەچوو ئەبولھەيشەم لە باخچەكەى خۇى چەندىن
جۆر خورماى لى كرددەو و يەكسەر يەكىك لە ئازەلەكانى سەربىرى
و خواردنى بۇ ميوانەكانى ئامادە كردد. بەپراستى خۇشيشەكى زۆر
گەورە بوو بۇ ئەم كە برسېئى ئەم سىج مروڤە گەورەبەى رەواندەو
كە ھەموو مال و سامانىان لە مەككە جى ھېشتبوو.

* * *

پارووی چه رام

نیوارهیه کیان چه زهتی شه بویه کر (پره زای خوی لیبت) زوری
برسی بوو. نیتتر لهم کاته دا خزمه تکاره کدی هات و هه ندیک
خواردنی بو هینا.

باشان پیی وت:

- ئەى ھاۋەلى پىغەمبەرى خوا، ئەۋە ھەندىك خواردىنم بۇ
ھىناۋىت، فەرموون تامادەيە.

ھەزرىتى ئەبۇبەكر دەستى كىرد بە نان خواردىن و كاتىك خەرىك
بوو تەۋاۋ دەبوو، كۆتا پاروۋى خىستە دەمىيەۋە و قوتى دا. بەلام
ھەستى بە سەرسامىي خىزمەتكارەكەى كىرد و پىيى وت:

- خىرە؟ بۇچى ئاۋا سەيرىم دەكەيت؟

خىزمەتكارەكەى بە سەرسوۋرمانەۋە وتى:

- ھەركاتىك شىكىم بۇت ھىناۋىت، لىت دەپرسىم كە لە كوۋتە
ھىناۋمە. بەلام ئەم جارە بى ئەۋەى پىرسىت خواردىت.

دۋاى ئەۋەى ھەزرىتى ئەبۇبەكر كۆتا پاروۋى قوتدا وتى:

- بەپراستى ئەم ئىۋارىيە زۆر برسىم بوو. لەۋانەيە ھەر لەبەر ئەۋە
نەمپىرسى بىتت. باشە ئىستە پىم بلى بزانم، ئەم خواردىنانەت لەكوۋتە
ھىناۋبوو؟

خىزمەتكارەكەى دەستەكانى گوشى و وتى:

- خۇت دەزانىت، پىش ئەۋەى موسولمان بىم، نوشته وشتى
وام دەنۋوسى. خىزانىك نوشتهيەكىان پى نوسىبووم. بەلام ئەۋ كاتە
پارەكەيان نەدابوو، ئەمپروۋ دام بەلاى مالىاندا، بىنىم وا خەرىكى
ئاھەنگ گىپرانن. بۇيە منىش خىرا رۆيشتەم قەرزەكەم بىر خىستەۋە،
ئەۋانىش پىيان دام...

خىزمەتكارەكە بى ئەۋەى ھەست بە ھەلەكەى بكات بەردەام بوو
لەسەر گىپرانەۋەى بەسەرھاتەكە. ھەزرىتى ئەبۇبەكرىش ھەۋت

پرهنگى گۆپرى. خزمەتكارەكەى پرسى:

- منىش بەو پارەيە ئەم خواردنانەم كرى. چۆن بوو؟ تامىت
بە دلل بوو؟

حەزرەتى ئەبوبەكر تورە ببوو. بەشلەژانەوۋە ھاوارى كرد:

- ئەى ھاوار، خۇ خەرىك بوو لەناوم بەرىت.

بۆيە پەنجەى كرد بە قورگىدا و دەيوست بەزۆر خۇى برشىنىتەوۋە.
بەلام ھەرچەند خەرىك بوو، نەرشايەوۋە. خزمەتكارەكە بە سەرسامى
سەبرى دەكرد. كاتىك زانى دەيوپت خۇى برشىنىتەوۋە وتى:

- ئاو بخۆرەوۋە. تەنھا بە خواردنەوۋەى ئاوى زۆر دەرشىتەوۋە!

حەزرەتى ئەبوبەكر پەرداخ لە دواى پەرداخ ئاوى خواردەوۋە. ديسان
پەنجەى كردهوۋە بە قورگىدا. لە كۆتايىدا توانى خۇى برشىنىتەوۋە و
چى لە گەدەيدا بوو، ھەمووى ھىنايەوۋە. ئىنجا "ئاھ" يكى قولى
ھەلكىشا.

خزمەتكارەكەى پرسى:

- خوا چاكت بۇ بكات. ئەم ھەموو نارەحەتتەت تەنھا بۇ ئەوۋە
بوو تا خواردنەكانى ناو گەدەت بەئىنىتەوۋە؟ جا ئەمە چ زىانىكى بۇ
تۆ ھەبوو؟

لە كاتىكدا حەزرەتى ئەبوبەكر دەست و دەموچاوى پاك دەكردەوۋە
وہلامى دايەوۋە و وتى:

- ئەگەر لەگەل ئەم پاروانەدا گيانىشم دەرچووايە، ديسان ھەر

هه ئم دههینایه وه!

-۹!

- چونکه رۆژێکیان گویم له پیغه مبهری خوا بوو دهیغه رموو:
"ئهو جهستهیهی به حه رام به خێو کرایت تهنها ناگر پاکی ده کاته وه."
خزمه تکاره که چاوه پێی ئه وه بوو حه زه تهی ئه بویه کر لێی توپه بییت.
به لام ئه وه رووی نه دا. حه زه تهی ئه بویه کر دهیزانی که ئه وه به
نه تیکێ خراب ئه مهی نه کرد بوو. بۆیه بۆ ئه وهی زیاتر ناگادار بییت
ئامۆژگاری کرد.

* * *

سەردانی نەخۆش

رۆژنکیان پیغمبەری خوا ﷺ لە گەڵ ھاوێلاندا قسە
دەکرد. چاویکی بە دەورووبەردا گێرا و دواتر پرسى:
- کى ئەمڕۆ لە ناوتاندا بەرپۆژوو بوو؟

هاوه‌لان سهیری یه کتیریان کرد. رېک له و کاته‌دا که له دئی
خویاندا دهیانوت له‌وانه‌یه کهس بهرپوژوو نه‌بوو بیټ، گوئیان له
دهنگی حه‌زرتی نه‌بویه‌کر بوو (ره‌زای خوی لیټیت) فه‌رمووی:

- نه‌مړو من بهرپوژوو بووم نه‌ی پیغه‌مبه‌ری خوا.

پیغه‌مبه‌رمان ﷺ زه‌رده‌خه‌نه‌یه‌کی کرد و پاشان دوهم پرسپاری
کرد:

- باشه، نه‌ی نه‌مړو کی له نیوه چووه بو سهردانی نه‌خوش؟

دیسان حه‌زرتی نه‌بویه‌کر وه‌لامی دایه‌وه:

- من نه‌مړو سهردانی نه‌خوشیکم کرد نه‌ی پیغه‌مبه‌ری خوا!

سه‌روه‌رمان پرسپاریکی تری کرد:

- کهس هه‌یه نه‌مړو به‌شداري له مه‌راسیمی به‌خاک سپاردنی

که‌سینکدا کردیټ؟

- من نه‌مړو به‌شداري مه‌راسیمی جه‌نازه‌یه‌کم کرد نه‌ی پیغه‌مبه‌ری

خوا ﷺ.

کاتیك حه‌زرتی نه‌بویه‌کر وه‌لامی دایه‌وه که نه‌مړو به‌شداري

کردووه، دلخوشی سه‌روه‌رمان له روخساریدا ده‌خوتندرایه‌وه.

- باشه کهس هه‌یه له ناوتاندا نه‌مړو شتیکی به هه‌ژارنک دایټ

و تی‌ری کردیټ؟

دیسان حه‌زرتی نه‌بویه‌کر وه‌لامی دایه‌وه:

- من نه‌مړو هه‌ژاریکم تی‌رکرد.

پېغمبەرمان ﷺ به خوښه ويستيبه وه ته ماشاي هاوړنكهي كرد
و نهم مژديه ي پيدا:

- بي گومان نهو كه سه ي نهم هموو جوانيبه له رڼونكدا
كوښكاته وه، ده چي ته به هه شته وه.

* * *

دەمەقائە

حەزرەتى ئەبوبەكر لە گەلّ حەزرەتى عومەردا دەمە قالدەيە كى
بچوو كيان بوو. لە ئەنجامدا حەزرەتى عومەر (رەزای خوای لیبیت)
لە حەزرەتى ئەبوبەكر تورەبوو، پاشان پشتى تى کرد و چوووه
بۆ مالدەوه. كاتىكيش حەزرەتى ئەبوبەكر (رەزای خوای لیبیت)
بۆ داواى لیبووردن چوو بە داويدا، حەزرەتى عومەر دەرگاگەى
بەتوندى بە روودا داخست. هەر بۆيە حەزرەتى ئەبوبەكر بە خەم و
پەژارەيە كى زۆرەوه راى کرد بۆ لاى سەرورەمان.

پيغەمبەرمان هەر لەهاتنە كەيەوه تىنگەيشت كە شتىك رووى داوه.
بۆيە حەزرەتى ئەبوبەكر بە خىرايى رووداوه كەي بۆ گىرايەوه:

- ئەي پيغەمبەرى خوا، لە گەلّ عومەردا دەمەقالدەمان بوو.
وابزانم دلیم تيشاند. بۆداواى لیبووردن بە داويدا رویشتم بەلام لىي

نه بووریم.

پیغمبهری خوا ﷺ فرمووی:

- خوا لیت ببوریت ئه ی نه بوبه کر.

پاش ماویه کی کهم حه زه تی عومه ر ده رکه وت. دیار بوو به خیرایی ده هات. بیر ی له وه کرد بو وه وه که دلی حه زه تی نه بوبه کری شکان دو وه و په شیمان بوو بو وه وه.

کاتیک بینی وا پیغمبهرمان برؤی لیکن او وه ته ماشای ده کات، ترسی لیخ نیشت. حه زه تی نه بوبه کر که ههستی به بارودوخه که کرد هاته ناوه وه و فرمووی:

- ئه ی پیغمبهری خوا، سویند به خوا من تاوانبارم، من عومه رم توپه کرد.

پیغمبهرمان به توپه بیه وه به حه زه تی عومه ری فرموو:

- نزیکی هاوړیکم مه که ون! نزیکی هاوړیکم مه که ون! کاتیک من مرؤفه کانم بؤلای خوا بانگه یشت ده کرد، ئیوه هه موتان به درؤتان ده خسته مه وه. به لام نه بوبه کر بی دوودلی له گه لمدا بوو.

* * *

هه موو که سیک دهیچیرت

حه زه تی نه بیه کر (ره زای خوی لیبت) له مزگهوت گوئی
 بو و ته کانی پیغه مبهری نازدارمان ﷺ گرتبوو. پیغه مبهری خوا
 دهیفرموو:

- ئه ی خه لکینه! سوئند به خوا وا ئیستا من له سه ر هه وزی

کهوسهرم. ئەو بەزانی که خوا بە بندهیهکی وت: "ئەگەر دتەوێت
دنیات دەدەمەن." بەلام ئەو ناخیرەتی هەلبژارد.

حەزرەتی ئەبوبەکر بەم قسانە تەزوو بە لەشیدا هات و بەگریانەوه
فەرمووی:

- دایک و باوکم بەقوربانت بن ئەی پیغەمبەری خوا! باوکمان و
دایکمان و خۆمان و هەموو مال و منالمان دەکەین بەقوربانت.

هاوەلان لەم قسانە تێنەگەشتن. باشە بۆ حەزرەتی ئەبوبەکر ئەم
قسانە کرد؟ بەلام هاوەلان لەدواییدا هۆکاری ئەم قسانە تێگەشتن.

ئەو بندهیهی که لەسەر حەوزی کهوسەر دنیایان پێ بەخشی،
بەلام ئەو ئەو ناخیرەتی هەلبژارد، پیغەمبەری خوا خۆی بوو.
حەزرەتی ئەبوبەکر (پەزای خۆی لیبیت) هەر لەسەرەتاوه لەمە
تێگەشتبوو. کەواتە سەرورمان فەرمانبەری دنیای تەواو کردبوو و
دەگەرایەوه بەرەو لای پەروردگاری هەردوو جیهان.

لەپراستیشدا هەر وابوو. چونکە سەرورمان پاش ماویەکی کەم
چاوەکانی لیک نا و گیانی پاکی سپارد.

لە پوژی وەفاتی سەرورماندا موسولمانان نەیان دەزانی
چییان بەسەر هاتوو. چونکە تا ئەو پوژە بیران لە کۆچی دوایی
پیغەمبەرمان نەکردبوو.

لەو کاتەدا حەزرەتی عومەر شمشیرەکی دەرھینا و بە هەموو
هێزییەوه هاواری کرد:

- ئەوێ بلیت "پیغەمبەری خوا مردوو!" ملی دەپەرێنم.

به لام حهزرتی ئەبویه کر (پهزای خوای لیبیت) رپویشته ژوورهوه.
پهغهمبهری خوښه‌و‌یستمان له پارچه قوماشیککی یه‌مه‌نییه‌وه
نالیندرا‌بوو. حهزرتی ئەبویه کر بو دوا جار ته‌ماشای رپوخساری
نوورانی پهغه‌مبه‌رمانی کرد و به‌دهم گریان‌ه‌وه فرمووی:

- ئەی پهغه‌مبه‌ری خوا! که له ژیاندا بویت جوان بوویت، ئیستاش
که کۆچت کردووه هەر جوانیت! دایک و باوکم به قوربان‌ت بن!
وه‌للاهی خوای گه‌وره دوو جار تو نامریت. تو ئەو مردن‌ت چه‌شت
که له‌سەرت بوو.

له‌م کاته‌دا له ده‌روه ده‌نگی حهزرتی عومەر ده‌هات که دیوت:

- وه‌للاهی پهغه‌مبه‌ر نه‌مردووه! پهغه‌مبه‌ری خوا نه‌مردووه!
حهزرتی ئەبویه کر به نارامی هه‌ستایه‌وه. به هیواشی رپویشته
ده‌روه. ته‌ماشایه‌کی موسولمانانی کرد. ئینجا رپویکرده حهزرتی
عومەر و فرمووی:

- دانیشه ئەی عومەر!

به‌لام له‌و کاته‌دا حهزرتی عومەر (پهزای خوای لیبیت)
ناگای له‌خۆی نه‌بوو. ته‌نانه‌ت گویشی له‌ وته‌کانی حهزرتی
ئەبویه کر نه‌بوو. حهزرتی ئەبویه کر رپوی کرده موسولمانه‌کانی
ئەوی و فرمووی:

- ئەی خه‌لکینه! کی ئیمانی به موحه‌مه‌د هیناوه، با بزانی‌ت
که ئەو مردووه. هەر کیش خوای گه‌وره ده‌په‌رستیت، ئەوا با بزانی‌ت
که خوای گه‌وره زیندووه و هەرگیز نامریت!

حهزرهتی عومەر خەریک بوو دههاتهوه سەر خۆی، بهلام هێزی لهبەر برابوو. ئینجا ههزرهتی نهبویهکر وتهکانی به ئایهتیک له قورئانی پیرۆز کۆتایی پێ هینا که ئهمه واتاکهی بوو:

"موحهمد نهها پینغهمبهریکه. له پێش ئهویشهوه پینغهمبهر هاتوون و پۆشتوون. ئیستا ئهگەر ئه و مېریت یان بکوژریت ئایا ئیوه دهگهڕینهوه سەر شتوازه که ی پیتشووتان؟ ههركهس وا بکات، با بزانیته که هیچ زیانیک به خوا ناگات. خوا پاداشتی سوپاسگوزاران دهodateوه."

حهزرهتی عومەر هەر که ئهه ئایهتهی بیست، یه کسهر کهوته سەر زهوی و لههۆش خۆی چوو. که هۆشی هاتهوه ئارام بووهوه.

ئهوانهی لهوی برون وهك ئهوه وابوو که یه کهم جاریان بیت ئهه ئایهتهیان بهرگویی کهوتبیت. به دلنیا ییهوه ئهه ئایهتهی که دهفرموویت: "هه موو نه فسینک تامی مردن دهکات." پینغهمبهری ئیمهشی دهگرتهوه.

* * *

مووچەى مانگانە

پوژژىكىيان حەزرەتى ئەبوبەكر (پەزەى خواى لىبىت) كە تازە بېووە جىنشىنى موسولمانان لە ماڵ چوووە دەر، لە رىنگا بە حەزرەتى عومەر گەشت و سەلامىيان لە يەكترى كرد. حەزرەتى عومەر (پەزەى خواى لىبىت) پرسى:

- ئەى ئەمىرى باوەرداران، خىرە، ئەو بە كۆى دەپۆى؟

حەزرەتى ئەبوبەكر وەلامى داىەوہ:

- بۇ بازار.

- چ كارىكت بە بازار ھىيە؟

- كەل و پەل دەكېم و دەيانفرۆشمەوہ. ئە گەر پارەم دەست نە كەوئت

مال و مندالەكەم بە چى بە خىئو بكەم؟

حەزرەتى عومەر بەم وتانەى ئەمىرى باوہرداران زۆر سەرسام بوو. باشە چۆن دەبىت سەرۆكى دەولەتتىكى گەورە و گران لە خەمى بژئوى ژيانىدا بىت؟ بۆيە يەكسەر كەوتە خۆ و پىكەوہ چوون بۆلاى ئەبو عوبەيدە. حەزرەتى عومەر بارودۇخەكەى بۇ ئەويش باس كرد و فەرموى:

- ئەى ئەبو عوبەيدە. با ئەبوبەكر تەنھا بە كارەكانى دەولەتەوہ خەرىك بىت و خەمى بژئوى ژيانى نەبىت. با مووچەيەكى مانگانەى بۇ بېرىنەوہ، كە بتوانىت خىزانەكەى پى بە خىئو بكات.

ئەبو عوبەيدە رازى بوو. بەلام حەزرەتى ئەبوبەكر فەرموى:

- خوا چاكتان بۇ بكات. ئەم مانگانەيە بە من حەلال نايىت!

پىداگىرىيان كرد. پىيان وت كە ئەمە بۇ رىكوپىك بەرپۆە چوونى كارەكانى دەولەت، پئوستە. ھەرچەندە حەزرەتى ئەبوبەكر پىشى خۆش نەبوو، بەلام ناچار بوو رازى بىت. لەو رۆژە بەدواوہ حەزرەتى ئەبوبەكر مانگانەيەكى وەرەگرت كە تەنھا سكى خىزانەكەى پى تىر دەكرد.

* * *

خاکی بوون

حهزرتی نه‌بویه‌کر (په‌زای خوی لیبت) کاتیک به کۆلانه‌کاندا ده‌گه‌را، دهنگیک هاته به‌ر گوئی که ده‌یوت:

- جاران نه‌بویه‌کر له‌کاره‌کانماندا یارمه‌تی ده‌داین. ئیتر بووه به خه‌لیفه، باوه‌ر ناکه‌م له‌مه‌ودوا یارمه‌تیمان بدات.

هزرهتی نه بویه کر پرووی کرده نهو کچهی که قسه کهی کرد و
فهرموی:

- خه مه خو کچم. کوره کهی نه بو قوحافه هه رگیز ناگورپیت.
من هه وه جارن، بهرده وام دهیم له یارمه تی دانتان. دیسان
هه رکاتیک ویستان مه ره کانتان بو ددهوشم.

بینگومان به لینه کهی خو ی برده سه ر و نهودی که وتی جی به جیی
کرد. زوو زوو ده رپویشته و یارمه تی نهو کچهی ده دا له کاره کانیدا.
ته نها به مه شه وه نه وه ستا، به لکو گه را و نهو که سانه ی دیاری
کرد که پیداو یستییه کیان هه بوو. ئیتر نه وه نده ی له دهستی ده هات
یارمه تی ده دان.

جاریکی تریش دیسان به بیر ی یارمه تی دانی خه لکییه وه له مال
چوو ده ر. له ریگا له بهر خو ییه وه ده یوت: "خوزگه نه وه نده هه بوو
ده بووم بم توانیایه هه موو هه ژاره کان تیر بکه م."

پاشان نه وه نده ی نه برد به که لاهیه ک گه یشت. ویستی بزانیته
که س له م خانوو کونه دا ده ژی یان نا. بویه کاتیک له ده رگا که ی دا،
دهنگی پیره ژنیک له ژوو ره وه هات:

- فهرموو، ده رگا کراویه!

هزرهتی نه بویه کر به ئا کارنکی زور جوان ده رگا که ی کرده وه و به
تاسه وه سه ریکی ژوره وه ی کرد. بینی وا ژنیک ی پیر له سوچنکی
ژوو ره که دا دانیشته وه. ژنه که وتی:

- من نایینام. چیت ده ویت؟

حەزرەتی ئەبوبەکر بە بارودۆخی ئەم پیرەژنە زۆر دلگەران بوو.
کاتێک زانی هیچ کەسیکی نییه فەرمووی:

- ئەو ئیتر لەمەودوا هەموو بەیانییەك زوو دیم پێداویستییه کانت
بۆ دابین دەکەم.

لەو رۆژه بەدواوە ئەمیری موسولمانان: حەزرەتی ئەبوبەکر
دەستی کرد بە دابین کردنی هەموو پێداویستییه کانی ژنە پیرەکە.

* * *

سوپا

پینگه مبهری خوا بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ پیش نهوی کۆچی دوایی بکات سوپایه کی ناماده کردبوو. ئوسامه شی کردبوو به سهر کردهی ئەم سوپایه. ئەوکاتە ئوسامه (پهزای خوای لیبیت) هیشتا زۆر گهنج بوو و تازه به تازه ته مهنی هه رزه کاری تیپه پانده بوو. کاتیک ئەم سوپایه خه ریک بوو جو له بکات، پینگه مبهری خوا کۆچی دوایی کرد. به لام دوای وه فاتی

سه‌روه‌رمان، ئوسامه سوپاکه‌ی وه‌ستاند.

حه‌زرتی ئه‌بویه‌کر (ره‌زای خوای لیبت) هر که بوو به جیشین، یه‌کسه‌ر فرمانی کرد سوپاکه به‌رېبکه‌وئت. به‌لام له‌وانه‌بوو مه‌دینه‌ش پیوستی به‌و سوپایه‌ه‌بیئت. چونکه پنده‌چوو هه‌ندیك له‌هۆزه‌کان وه‌فاتی پیغه‌مبه‌رمان به‌هه‌ل بزانه‌ن و په‌لاماری مه‌دینه‌بدن، بویه‌حه‌زرتی عومه‌ر (ره‌زای خوای لیبت) رایه‌کی جیاوازی هه‌بوو و فه‌رمووی:

- خه‌لیفه‌ی موسلمانان، ئه‌ی ئه‌گه‌ر سوپاکه له‌مه‌دینه بمیئته‌وه...

حه‌زرتی ئه‌بویه‌کر (ره‌زای خوای لیبت) له‌سه‌ر بریاره‌که‌ی سوور بوو، فه‌رمووی:

- به‌خوا ئه‌گه‌ر بزانه‌م سه‌گ و گورگ به‌سه‌رمدا ده‌رۆن، هه‌رگیز سوپاکه‌ی پیغه‌مبه‌ری خوا ناوه‌ستینم. چونکه پیغه‌مبه‌رمان خۆی ئه‌م سوپایه‌ی ئاماده‌کردوه. بویه‌سوپاکه‌ده‌روات بۆ ئه‌و شوئنه‌ی ئه‌و دیاری کردبوو!

هه‌ندیك که‌سی ناو سوپاکه‌ئه‌وه‌یان پێ قبوول نه‌ده‌کرا که‌سیکی گه‌نج بیئت به‌سه‌رکرده‌یان. به‌رای ئه‌وان، پیوست بوو که‌سیکی به‌ته‌مه‌نتر و به‌ئهم‌وونتر سه‌رکرده‌یه‌تی سوپاکه‌بکات. ئه‌م قسانه‌به‌گویی حه‌زرتی عومه‌ر گه‌یشه‌وه. حه‌زرتی عومه‌ر راسته‌وخۆ چوو بۆلای حه‌زرتی ئه‌بویه‌کر و فه‌رمووی:

- ئه‌ی پێشه‌وا‌ی باوه‌رپاران. هه‌ندیکیان سه‌رکرده‌یه‌کی به‌ته‌مه‌نتریان

دەۋىت.

ھەزرەتى ئەبۇبەكر لە جىڭگە كەي خۆي ھەستايەۋە. بە ھەزرەتى
عومەرى فەرموۋ:

- تۇ دەلىيت چى ئەي كورې خەتاب. ئايا من ئوسامەم كىردوۋە
بە سەركردەي سوپاكە؟ ئەي پىغەمبەرى خۆشەويستمان بەدەستەكەنى
خۆي ئەۋى نە كىرد بەسەركردەي سوپاكە؟ لە كاتىكدا بابەتەكە ئاۋا
بىت، چۆن داۋام لى دەكەيت يەكىكى تر لە شوئى ئەۋ دابنىم!

ئىنجا ھەزرەتى عومەر لىي تىگەيشت و لايەنى ھەزرەتى
ئەبۇبەكرى گرت. سوپاكە بە سەركردايەتى ھەزرەتى ئوسامە
كەۋتە جوۋلە. ھەزرەتى ئەبۇبەكر بۇ بەرى كىردنى سوپاكە لە گەل
سەربازەكاندا پۇيشت.

ئوسامە و ھاۋرپىكانى بەسۋارى ئەسپەۋە بوون. بۇيە دلى بەۋە
رازى نەدەبوو سەۋكى دەۋلەت لە پالىيەۋە بەپى بىرات. بۇيە ويستى
لە ئەسپەكەي دابەزىت. بەلام ھەزرەتى ئەبۇبەكر نەيھىشت دابەزىت.
بۇيە ئەمجارە فەرمانى كىرد ئەسپىك بۇ ھەزرەتى ئەبۇبەكر بەيئىن.
ھەزرەتى ئەبۇبەكر ئەمەشى رەت كىردەۋە و فەرموۋ:

- رىڭگە بىدن با قاچەكانم لەرپى خوادا كەمىك تۇزاۋى بىت.
دۋاى ماۋىيەك رى كىردن، ھەزرەتى ئەبۇبەكر رۋوى كىردە ئوسامە
و پرسى:

- رىڭگە دەدەيت عومەر لە گەلما لە مەدىنە بىمىئىتەۋە؟
ئوسامە نەيدەزانى چى بلىت. چونكە ھەزرەتى ئەبۇبەكر كەسپك

بوو له شویڼی باوکیدا بوو. سهره‌رای نه‌وه‌ش سهرؤکی ده‌ولت بوو. که‌وابوو له جیاتی مؤلّت وهرگرتن بؤ مانه‌وه‌ی حه‌زرتی عومهر نه‌ونده به‌س بوو که بلّیت: "با عومهر له‌گه‌لمدا بمینّیته‌وه." به‌لام وا مؤلّت له‌سهرکرده‌ی سوپا ده‌خوازیت.

ئهم بارودوخه زؤر کاری له‌سهربازه‌کانیش کرد. به‌م شیویه‌ئهو بیج متمانه‌یییه ره‌ویییه‌وه که هه‌ندیکیان به‌رامبه‌ر حه‌زرتی ئوسامه هه‌یانبوو. حه‌زرتی ئوسامه‌ش مؤلّه‌تی دا حه‌زرتی عومهر له‌مه‌دینه‌دا بمینّیته‌وه.

حه‌زرتی نه‌بهبه‌کر وتاریکی بؤ سوپاکه دا. نامؤژگارییه‌کانی ریڤک نه‌و کارانه‌بوون که ده‌بووايه هه‌موو موسولمانیک پیمان هه‌ستیت: - سووکایه‌تی به‌کس مه‌که‌ن! خراپه به‌رامبه‌ر که‌س مه‌نوئتن! مندال و پیر و ئافره‌ت مه‌کوژن! دره‌ختی به‌ردار مه‌برنه‌وه! بؤ خواردن نه‌بیّت، بؤ هه‌یچ مه‌به‌ستیکی تر ناژهل سهر مه‌برن. نه‌گهر گه‌شتن به‌که‌سیک که له‌سهر دینیکی تر بوو، به‌هه‌یچ شیویه‌ک زیانی پی مه‌گه‌یه‌ن!

به‌م نامؤژگارییه‌نه سهربازه‌کانی ناگادارکرده‌وه و پپی وتن: "خوا یارمه‌تی ده‌رتان بیّت." و مالئاوایی لی‌کردن.

* * *

قورئانی پیروۆ

همموان حەزرەتی ئەبویە کریان خۆش دەویست. هیچ کەس
سکالای لەسەری نەبوو. زۆر بەباشی دەولەتی بەرپۆه دەبرد. هەر وەها
سەر جەمی ئەو پشیتیانیەشی چارەسەر کرد کە لە دواي کۆچی
دوایی پیغەمبەری خواوە هاتنە ئاراوە و بەو جۆرە ئارامی گەراندهوە
بۆ نێو موسولمانان.

لە ماوەیەکی کەمدا سوپای موسولمانان بە هەر چوار لای

دنیادا بلاو بوونوه و چهندين شوین فتح کران. هر بویه ناینی
پیروزی نیسلام ته‌شهنه‌ی کرد و به پانتاییه کی به‌رفراواندا له
بلاو بوونوه و گه‌شه‌سندن به‌رده‌وام بوو. به‌لام ژماره‌یه کی زور
له موسولمانان له فتح کردانه‌دا شه‌هید بوون و گیانیان به‌خت
کرد. زورنک له‌مانه‌ش نه‌و که‌سانه بوون که سه‌رجه‌می قورثانی
پیروزیان له‌به‌ر بوو.

حه‌زرتی عومه‌ر (په‌زای خوی لیبت) به شه‌هید بوونی نه‌و
که‌سانه‌ی که هم‌موو قورثانیان له‌به‌ر بوو، خه‌میکی زوری لی
نیشت. بویه چوه به‌رده‌م حه‌زرتی نه‌بویه‌کر و فره‌مووی:

- زورنک له‌وانه‌ی قورثانیان له‌به‌ر بوو له‌جه‌نگه‌کاندا شه‌هید
بوون. هه‌روه‌ها ژماره‌ی نه‌وانه‌ش که قورثانیان له‌به‌ره‌ر ژور به‌ر ژور
که‌م ده‌کات.

حه‌زرتی نه‌بویه‌کریش (په‌زای خوی لیبت) هه‌ستی به‌م
بارودوخه کردبوو، بویه پرسی:

- که‌وايه بیر له‌چی ده‌که‌یته‌وه؟

- با هم‌موو نه‌وانه‌ کۆبکه‌ینه‌وه که قورثانیان له‌به‌ره‌، پاشان له‌ژور
چاودیزی نه‌وانه و که‌سانی تریشدا قورثان کۆبکه‌ینه‌وه و بیکه‌ین
به‌کتیبیک.

حه‌زرتی نه‌بویه‌کر (په‌زای خوی لیبت) له‌گه‌ل نه‌م رایه‌دا
نه‌بوو، وتی:

- په‌نا ده‌گرم له‌کردنی کارنک که پیغه‌مبه‌ری خوا نه‌یکردوه.

هزرهتی عومهر پیداکری کرد و سوودهکانی ئەم کارهی باس کرد.
له کۆتاییدا هزرهتی ئەبویه کر (پەزای خوی لیبت) رازی بوو.
یه کسەر حافیزان بانگکران و یەک بهیهکی سورهتەکان نوسرانهوه.
ئایهتەکانی قورئان ئیتر هه مووی له شیوهی کتیبیکدا له بهرگیکدا
کۆکرایهوه.

* * *

رۆژی بهیەک گەشتنەوه

حەزرەتی ئەبوبەکر (پەزای خۆی لاییت) ئەتەمەنی شەست و سێ سالییدا بوو. واتە هەمان ئەو تەمەنەى کە تیايدا پینگەمبەرى خوا کۆچى دوايى کرد. ماوهى دوو سالى رينک بوو کە نەركى جينشيني و بەرپۆهەردنى دەولەتى گرتبووه دەست. جودايى و دوورى پینگەمبەرى خوا، حەزرەتى ئەبوبەكرى زۆر خەمبار کردبوو. سات بە ساتى ژيانى تامى دوورى پینگەمبەرى خواى دەکرد. بۆيه بەتاسەوه چاودەريى رۆژى ويسالى حەيبى هەميشە لە دلانى دەکرد. هەموو ئەمانە و سەربارى ئەمانەش فەرمانبەرى سەرۆکايەتى ولات نەخۆشيان خست. کۆتا ساتەکانى ژيانى بەسەر دەبرد. کە نەخۆشيبەكەى تاوى بۆ هینا، بوورايەوه. حەزرەتى عائيشە، بەسەر باوكيەوه دەگرىا. حەزرەتى ئەبوبەكر زۆرى پى نەچوو هاتەوه هۆش خۆى، يەكسەر لە كچهكەى پرسى:

- عائيشه، پيغەمبەرى خوا چ پۇۋژىك وە فاتى كىرد؟
 ھەزرىتى عائيشە لەنىو فرمىسكە كانيەو وە تۈانى وەلام بىداتەو وە:
 - پۇۋژى دوو شەممە...
 - ئەى ئەمىرۇ چەند شەممەيە؟
 - دوو شەممەيە...
 ھەزرىتى ئەبۇبەكر بەھيواي ئەوئى كە لە گەل پيغەمبەرماندا لە
 ھەمان تەمەن و لە ھەمان پۇۋژدا وە فات بىكات، دوئى كىرد و وتى:
 - خويە گيان، ئەمىرۇ راسپاردەكەت بىبەرەو وە.
 دواتىر سەبىرى ھەزرىتى عائيشەي كىرد و فەرموئى:
 - ئەم جىلانەي بەرم بىشۇن. ھەررەك چۇن پيغەمبەرى خواتان
 كىفن كىرد، مەنىش ئاوا لە سى كراس بىپىچن و بەو شىۋەيە بىمخەنە
 ناو گۇرپەو وە.
 ھەزرىتى عائيشە بە زۇر قىسەي بۇ دەكرا، فەرموئى:
 - بەلام ئەو جىلانە كۇنن...
 ھەزرىتى ئەبۇبەكر فەرموئى:
 - قەيناكا. زىندووان لە مردووان زىاتىر پىۋىستىيان بە جلى تازەيە.
 خۇ كىفنى مردوۋەكان لە گۇرپدا ھەر دەپزىت.
 ئىنجا چاۋەكانى بىرپىيە بىنمىچەكە و وەسىئەتى بۇ كىچەكەي كىرد
 و فەرموئى:

- سوپاس بۆ خوا، له و کاتهوهی کراوم به فهرمانپه‌وای موسولمانان،
ته‌ن‌ها فلسیکیانم نه‌خواردوو. به‌لام ته‌وه‌نده هه‌یه که ته‌و به‌نده‌یه
و ته‌و وشتره‌ی که ناو ده‌هینیت وه ته‌م قوماشه قه‌دیفه‌یه‌ش هی
ده‌وله‌تن. هه‌مووی بگێر نه‌وه.

حه‌زرتی عایشه (په‌زای خ‌وای لیبت) به‌ده‌م گریانه‌وه ته‌م
داواکاریان‌ه‌ی باوکی هینایه‌ جی.

هه‌روه‌ها که می‌ک پیش وه‌فاتی، هاوه‌له‌ پیشه‌نگه‌کانی بانگ‌کرد
و پ‌او بۆ‌چونی ته‌وانی ده‌بار‌ه‌ی هه‌زرتی عومه‌ر پرس‌ی. به‌پ‌رای
هه‌موویان که سیک‌ی باش بو. بۆیه‌ هه‌زرتی ته‌ب‌وبه‌کر فهرمووی:

- عومه‌ری کوری خه‌تتاب له‌شوینی خۆم وه‌ک جینشین دیاری
ده‌که‌م. گوئی لی بگرن و په‌په‌وه‌ی بکه‌ن.

هاوه‌لان بی س‌ج و دوو ته‌م داوا‌یه‌یان قبوول کرد.

ئینجا هه‌زرتی ته‌ب‌وبه‌کر به‌ خوا و پیغه‌مبه‌ره‌که‌ی شاد بووه‌وه. له
د‌وای خۆیشی ته‌ن‌ها وشترکی شیرده‌ر و خزمه‌تکارکی به‌ میراتی
جی هیشته‌.

خیزانه‌که‌ی جه‌نازه‌که‌ی شو‌رد و جینشینی نوئی موسولمانان، که
حه‌زرتی عومه‌ر بو، نو‌ئژی مردووی له‌سه‌ر کرد. له‌کو‌تاییشدا ته‌م
هاوه‌له‌ پایه‌به‌رزه له‌ ته‌ن‌یشت خۆشه‌ویستترین و نزیکترین هاوه‌لیه‌وه
که پیغه‌مبه‌ری خوا بوو نیژرا. هه‌ر وه‌ک چۆن له‌ژیاندا شان به‌شانی
یه‌کتری بوون، له‌ گۆرپ‌یشدا هه‌ر به‌ته‌ن‌یشتی یه‌کتریه‌وه‌ بوون.

حه‌زرتی عومه‌ر (په‌زای خ‌وای لیبت) کاتیک له‌سه‌ر وه‌سیه‌تی

حەزرەتی ئەبوبەکر کرا بە سەرۆکی دەوڵەت، گۆزەبەکیان بۆ هیئا.
حەزرەتی عومەر بە سەرسوپماوی پرسی:

- ئەو چییە؟

- ئەو زیادەى مووچەى مانگانەکەى حەزرەتی ئەبوبەکرە.
وەسیتی کردبوو بیدەینە دەستی تۆ.

حەزرەتی عومەر گۆزەکەى بەتال کرد. کاتیک ئەو پارەیهى بینی
لە زەویەکەدا بلاو بوووە، نەیتوانی ڕی بە فرمیسکەکانی بگریت و
فەرمووی:

- ئەى ئەبوبەکر، ڕەحمەتی خوات لیبیت! نمونەیهکی زۆر گرانت
بەجیهیشتوود بۆ ئەوانەى لەدواى خۆتەو دەین.

لە منداڵییەو تا گەنجیتی، لە گەنجیتیشییەو تا پیری
هەر بە جوانی ژیا. شەست و سێ سال تەمەنی بە کاری چاک
رازاندهووە. خوا و پیغەمبەرەکەى لەو رازی بوون، ئەویش لە خوا
و پیغەمبەرەکەى... بەم شیۆیه شەرەفی مەزنتزین مرۆفی دواى
پیغەمبەرى بە دەست هیئا.

ئەم وتانەى کە پیغەمبەرى خوا لەبارەى ئەووە فەرمووبووی، تا
رۆژی دواىی لەبیر ناکریت:

- هیچ کەس نەماوە کە لە بەرامبەر چاکەکانیدا پاداشتی
نەدەینەو، جگە لە ئەبوبەکر! ئەو چاکەى وای هەیه، کە خواى گەورە
لەرۆژی دواىیدا پاداشتی دەداتەو!

* * *

هزره تی نه بوبه کر

په زای خوی لیبیت

هزره تی نه بوبه کر یه میلکای راهیبی
دۆزییه وه و خه ونه که ی بو گپراهیه وه. نه ویش
چهند پرسیارنکی ناراسته کرد و به دهنگیکی پر
نومیده وه پی و ت:

نه و خه ونه ی تو دیوته، مژده گه لیکی گه وره ی
تیدایه. به م نزیکانه پیغه مبه رنک دهرده که ویت.
توش ده بیت به نزیکتین هاوه لی نه و.

جا خو له و کاته دا دهنگوباسی هاتنی
دواین پیغه مبه ر ببووه باس و خواسی هه موو
کور و دانیشتنه کان. ته ورات و تینجیلش
چهن دین مژده یان تیدابوو له و باره یه وه. به لام
هزره تی نه بوبه کر هه رگیز چاوه ری نه وه ی
نده کرد خوی بیته نزیکتین دۆست و هاوه لی
نه و پیغه مبه ره.

نرخه ۳۰۰۰ دیناره

9 649750 000253

Gül Devri-2 Hz. Ebubekir

